

DO 70% DOHODKOV ZA MILITARIZEM

VZLIC MIROVNIM PAKTOM TROŠIJO VLADE LJUDSKI DENAR ZA VOJNE PRIPRAVE

Upanje je v mirovnih prizadevanjih angleške delavske vlade in v delavskih strankah Evrope

Zedinjene države trošijo za "obrambo" še enkrat toliko kakor pred svetovno vojno

Vse važnejše države na svetu so se odpovedale vojni kot sredstvu svoje politike. S tem je vojna proglašena za nekaj nepotrebnega, za barbarski ostanek prošlosti, ki nima mesta v današnji civilizaciji. Pa ga vendar ima.

Mussolinijeve grožnje.

Fašizem je spremenil Italijo v eno samo veliko vojašnico, v kateri se vse ljudstvo vežba duhovno in fizično za vojno. Dne 27. oktobra so v Rimu praznovali 8. obletnico fašistične okupacije Rima. Mussolini je govoril po svoji stari navadi in razsiral z grožnjami. "Mi smo pripravljene za vsak boj," je dejal, in 60.000 vojnolovcev mu je organizirano pritrjevalo. "Italija ne išče vojne, toda če pride, je nanjo pripravljena." S terorjem bo nadaljeval. "Po sedmih letih naše revolucije ima fašizem še vedno pogum pognati dobro merjeni svinec in hrbiti izdajalcev," je rotnel il duce in 60.000 grl mu je organizirano pritrjevalo. Mussolinijeva opazka o "velikem pogumu fašistov streljati v hrbet" se nanaša na sodni umor v Pulju, ko je fašistična oblast dala ustreliti v hrbet slovenskega dijaka Vladimirja Gortona. Vsa slavnost prošle nedelje v Rimu je bila strogo preračunana militaristična manifestacija, katere edini cilj je navajati italijanski ljudstvo v vojno razpoloženje. Italijanska vlada troši enajst let po končani vojni "za opravo vojne" veliko več za militarizem kakor je potrošila leta 1914, ko je bil militarizem in navalizem Evrope na vrhuncu.

70% državnih dohodkov za vojno.

Londonski "Economist", ki je znan vsled svojih zanesljivih statističnih poročil, nanašajočih se na gospodarstvo, poroča, da troši Anglija 55% vseh svojih državnih dohodkov za prošle vojne (odškodnine, obresti na dolgove in odplačevanje glavnice) in 45% za bodoče vojne, z drugimi besedami, za armado in mornarico. Petinsedemdeset odstotkov za militarizem! To so vratolomne številke, vzklika časnikar Constantine Brown.

Francija, Japonska, Poljska, Italija, Rumunija itd. trošijo za militarizem, oziroma "za prošle in bodoče vojne" približno enako visok odstotek svojih dohodkov kakor Anglija. Za armado in vojno mornarico trošijo sorazmerno toliko in ene mnogo več kakor so trošile pred pričetkom svetovnega klanja.

Vojni izdatki Rusije.

Sovjetska unija je edina država, ki troši sedaj za militarizem manj kot pred vojno, toda v njenih pripravah za obrambo ima mnogo prostovoljne pomoči, za katero državi ni treba trošiti visokih vsot. A vzlic temu se tudi sovjetska postavka v vojnem pro-

račemu bliža vsoti, kakršno je trošila pred vojno carjeva Rusija.

Vojni izdatki v "premaganih" deželah.

Celo Nemčija, Madžarska in Bolgarija pripravljajo velike vsote za militarizem, četudi so bile premagane in jim velike armade niso več dovoljene. Vsota, ki jo je trošila vsako leto kajzerjeva Nemčija do pričetka svetovne vojne, je bila kolosalna. Sedaj zapravi Nemčija za armado in mornarico eno tretjino toliko in njeni militaristi vpijejo po še večjih izdatkih.

Konec vojni!

Enajst let po premirju, vzlic mnogoterim mirovnim pogodbam in ligi narodov se države oborožujejo na vodi, na suhem in v zraku za novo klanje. Edina sila, ki je vojni požar v stanju preprečiti, je organizirano delavstvo. Kapitalistične vlade so brez moči proti militarizmu. One ga reprezentirajo in branijo, hočeš nočeš. Rusiji v morju bajonetov, vojnih ladij in letal ne preostaja drugega kakor da tudi sama gradi vojno moč.

Anglija ima vlado, ki apelira na misleči svet, naj stori resne korake za preprečje vojne. Klič mu, naj se pripravi na razoroževanje. Socialistične ter delavske stranke vsega sveta propagirajo odpravo vzrokov, radi katerih vojne nastajajo. Militarizem BO iztrebljen in vojne bodo odpravljene, toda to je naloga, ki jo bi v stanju popolnoma izvesti edino socialistično vzgojeno delavstvo.

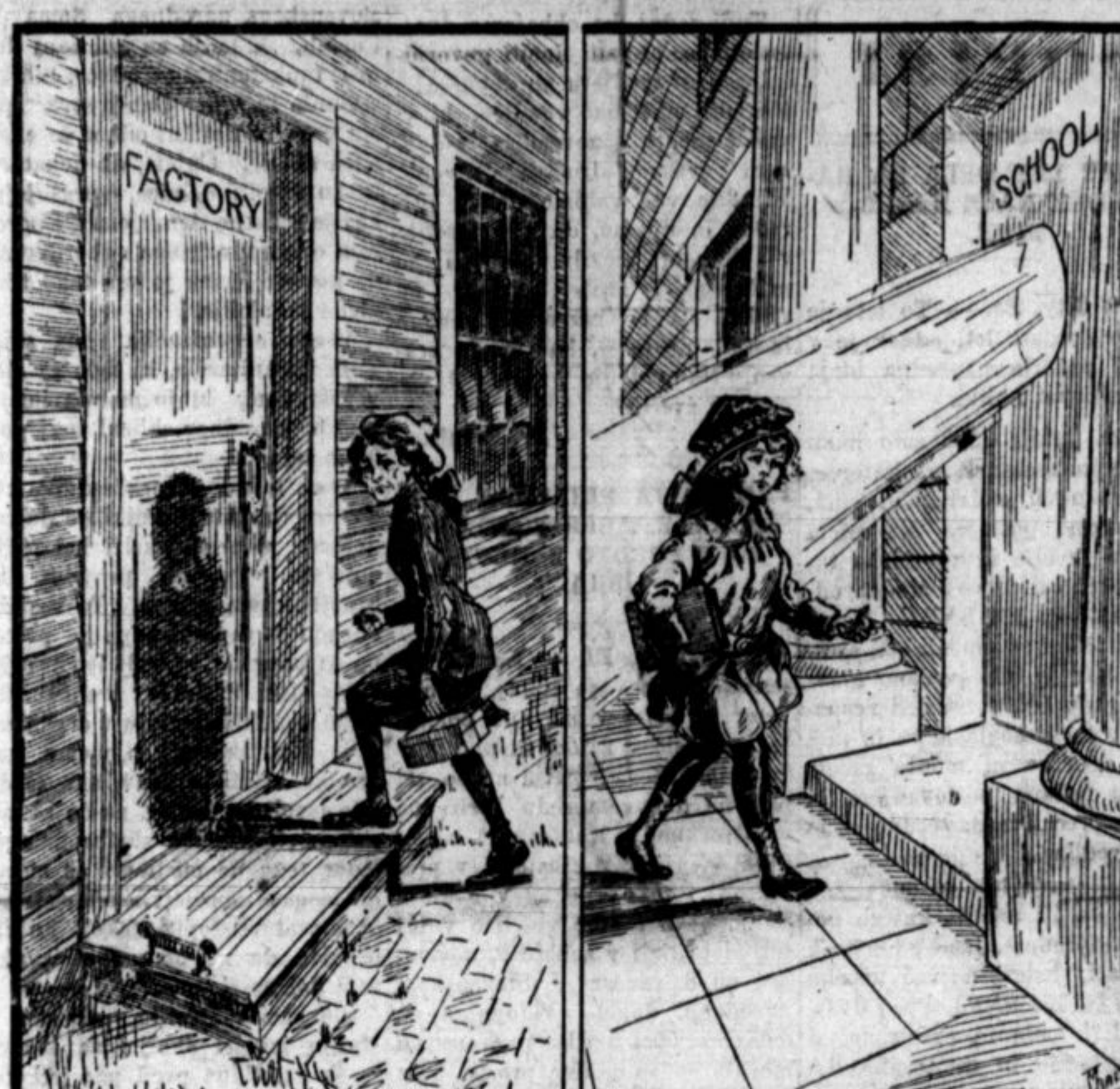
Bogata Cook County nima s čim plačati svojih delavcev.

Cook County v Illinoisu, ki obsega Chicago in okoliška mesta, je do srede septembra porabila kar je imela sredstev in njeni številni uradniki ter delavci so dobili potrdila "I. O. U." namesto čekov. Pozneje je dobila kredit, kar je umevno. Kako naj bi bil tako bogat okraj brez nje! Slabega gospodarstva pa le ni mogel skriti. Njen proračun za to leto znaša okrog dvajset milijonov dolarjev.

25-LETNICO svojega obstanka bo PROLETAREC praznoval prihodnje leto

Pobožni "pravičniki" oproščajo morilce

KATERO POT ŽELITE SVOJEMU OTROKU?

Stotisoče otrok mora v delavnico namesto v šolo. Ne samo v tekstilni industriji, in ne samo na jugu, nego tudi v obratih po vzhodu se izkorišča pri delu tisoče otrok. Kapitalizem ne pozna sentimentalnosti, ne človekoljubnosti, nego edino profit. Ako ste za protekcijo svojih otrok in proti krivicam, glasujte novembra povsod, kjer boste imeli občinske ali okrajne volitve, za socialistične kandidate.

AGRESIVNOST ITALIJSKE IMPERIALISTIČNE POLITIKE NA BALKANU

Italija si prepoveduje obsojanje svojih sodnih in drugih metod in grozi deželah, ki bi to ne upoštevale

Italijanska diplomatska poteza za sporazum s Francijo proti omejitvi vojnih mornaric

Odnosaji med Jugoslavijo in Italijo niso več prijateljski niti v diplomatskem pomenu besede. Časopisje v Italiji piše smotreno proti Jugoslaviji, največ v poniževalnem "tonu". Nasteva barbarstva v Jugoslaviji, kaos v njeni politiki, norčuje se iz nesloge med Hrvati in Srbi, smoti "jugoslovansko kulturo" in s tem pripravlja sentiment, ki bo v kritičnem momentu goden za vojno razpoloženje proti "balkanskim barbarom". V Jugoslaviji se te opasnosti dobro zavedajo. Vedo, da bo Italija porabila prvo priliko za nadaljne okupacije jugoslovanskih krajev, posebno Dalmacije. Sploh je apetit italijanskega imperijalizma brezmejen. V Pulju je fašistična oblast dala ustreliti nekoga slovenskega dijaka, ki je bil obtožen napadov na fašiste ob priliki volitev, junija 4. l. v Istri. Eden fašist je bil tedaj ubit. Obtoženi slovenski dijak je ves čas zatrjeval svojo nedolžnost. Več njegovih soobtožencev je fašistično sodišče obsodilo na 30-letno zaporno kazen.

V odgovor na to obsodbo so se vršile velike protitalijanske demonstracije v jugoslovanskih mestih, katere je policija le s težavo krotila. Italijanski poslanik v Beogradu je vložil 21. oktobra pri jugoslovanski vladi oster protest z zahtevo, da se voditelje demonstrantov kaznujejo in enako tudi napadalce na italijanske konzulate ter italijanske državljane v Jugoslaviji. Vlada mu je to obljubila. Listi v Italiji pa so pisali o "božjastnih" jugoslovanskih dijakih, ki mislijo, da bodo s svojim "zvijanem" ostrušili fašistično Italijo na njenem pohodu naprej. O obsojenih pravijo v Italiji, da so zločin priznali, oblast pa je storila z obsodbo le svojo dolžnost. Vzlic tej pardnevni napetosti so se v Italiji vsled interesov italijanske zunanje politike kmalu pomirili. Jugoslavija je varovanka Francije, s Francijo pa skuša Italija doseči sporazum za enoten nastop na londonski konferenci januarja prihodnje leto

ZDRAVNIKI, KI SO PO KRIVEM ZDRAVNIKI

Sistem korupcije omogoča, da se brezvestnejši lahko igrajo tudi z ljudskim zdravjem in spravljajo bolnike v še večjo bolezen poleg tega pa tudi ob srdistva. V Chicagu je do nedavna prakticiralo zdravilstvo nad 200 zdravnikov, ki niso zdravniki. "Diplome" so dobili na goljufive načine. Nekoliko zdravniškega značaja, diploma na steni in spretnost v jeziku, pa so "kovali" denar na račun ljudskega zdravja. Namesto da bi šel človek v šolo ter se mučil s študijami, je prečital nekaj knjig in si kupil licenco, oziroma diplomu, pa si je odprl vrata v karijero. Oblasti so jih mnogo izsledile pa tudi nekaj graftarjev, ki so dobavljali licence. Vzlic tej pažnji je v Zedinjenih državah stotine zdravnikov, ki nimajo za seboj medicinske fakultete. Pred leti jih je bilo več tisoč.

proti angleškemu-amerškemu dogovoru za zmanjšanje vojnih mornaric, ki ga je izposloval Mac-Donald. Italija zasleduje na Balkanu skoz in skoz imperialistično politiko. Podjarmila si je s pomočjo diplomatskih in gospodarskih potez Albanijo, išče simpatij med Črnogorci in si jača vpliv na Grškem. V Bolgariji se nadaljujejo atentati med macedonskimi komitaci, ki prizadevajo velike nepri- like Jugoslaviji in Bolgariji. V prvi zadržuje, da financira komitaci Italija, ki se poslužuje tudi teh metod, da dobi dominacijo nad Balkanom.

BELGIJCI V STRAHU ZA SVOJO PRINCEZINJO

Ljudstvo je kakor vreme

Hči belgijske kraljeve dvojice 23-letna Maria José se je zaročila z italijanskim prestolonaslednikom Humbertom. Je krasotica in zelo priljubljena med ljudstvom, kar je pač kakor treba, pa tudi Humbert je zal dečko, sin krepke Črnogorke Helené, a Belgijcem od kraja vzlic temu ni bil povolji. Zvečer 18. okt. so v Bruslju proci zaroki demonstrirali ter razbili okna na italijanskem poslanstvu. Policija je bila prisiljena streljati v zrak, da ostruš demonstrante, predno jih je razgnala. "Spomnite se princeze Charlotte!" je bilo geslo demonstrantov. Charlotte, hči prvega belgijskega kralja, ki je poročila Franc Jožefovega brata Maksimilijana, je končala zelo tragično. Maksimilijan je postal mehiški cesar, toda proti volji Mehikancev. Ujeli so ga in usmrtili. Cesarica Charlotte je zblaznela in do svoje smrti pred dobrim letom je v nekem gradu v Belgiji sanjala, da je cesarica. "Kdo nam je porok, da se ne ponovi podobna tragedija s princezijo Marijo José, so vpraševali Belgijci, policija pa jim je odgovorila s salvami. Demonstracije sovražnega značaja so se kmalu spremenile v manifestacije za princeza Mussolinijeve dežele. V Belgiji fašističnega poglavarja nimajo radi, ženin Humbert pa tudi ni ducejev prijatelj. Pri tem pa se je dogodilo, da je neki Italijan streljal na Humberta, ko se je peljal na obisk k svoji nevesti v Bruslju. Ni ga pogodil. Ves Bruselj je rajal veselja, ker je princ ostal živ in zdrav. Ko je brzojav raznesel vest po Italiji o čudežni rešitvi njenega bodočega kralja, so začeli rajati še Italijani, in tako je postalo veselje vsesplošno. Pač "sreča v nesreči".

V Belgiji vseeno ugibajo, kaj vse se lahko pripeti v Italiji, kjer je duce vrhovna oblast. Italijanski kralj je danes samo figura. Mussolinijev pečat, popolnoma obsenčen in brez vpliva na italijansko politiko. Prestolonaslednik pa ima ambicije. On je mnenja, da bi moral imeti kralj tudi nekaj kraljevske veljave. In če se dogodi, da bi princ rekel to in ono poglavarju fašizma, kdo ve, če bi mu ne odsekali glave in mlada princezinja bi videla tragičen konec svojega moža kakor ga je njena prednica Charlotte. Vendar pa to vprašanje za svet ni važno. Demonstracije v Bruslju spominjajo pač na čase, ko so krone bile res krone, ko so

DVOJNA MERA "JUSTICE" V NORTH CAROLINI

Nobene jokave fraze, ne patriotična gesla, ne opravičevanja n z izbrisejo dejstva, da more biti justica v razredni družbi samo razredna. Razred, ki gospodari, spodi v duhr svojih predsodkov in interesov. Na krmilu je kapitalistični razred in justica se obrača po njegovem vetru. Posebno izrazito se to opaža v tej deželi, in to vsled šibkosti ameriškega delavstva v strokovni in politični organizaciji. V Pennsylvaniji sodišče oprosti kompanjske rablje, četudi jim je jasno dokazano, da so umorili delavca. Toda dotični delavec je bil na črni listi, bil je radikalen agitator in oznanjevalec unije.

V stvkih izrekuje sodniki proti delavcem najdrastičnejše sodne prepovedi. Sacco in Vanzetti sta morala na električni stol, četudi ni nihče več verjel, da sta kriva zločina, ki jima je bil očitana. Mooney in Billings sta v ječi ker ju kapitalistična justica noče izpustiti iz razrednih razlogov. Žrtve v Centralji, Wash., so v ječi, ker kapitalistična justica noče priznati, da jim dela krivico.

Nov zločin kapitalistične justice beležimo v North Carolini. Medtem, ko se delavec obsoja na dolge zaporne kazni, se kompanjske morilce oprošča. Velika porota v Gastoniji, ki je zasliševala pričoe o morilcih stavarice Mrs. Elle May Wiggins, je v svojem svetohlinstvu izjavila, da so dokazi nezadostni. Njen pristranski izrek je bil toliko kričec, da se je zgražal celo sodnik in je zahteval od nje, da s preiskavo nadaljuje. To je tudi vse, kar se je zgodilo. Morilci pa bodo nezakazani.

Delavec v krivični uredbi ne moredo pričakovati nepristranske razsodbe. Če hočejo pravico, se morajo zanjo organizirati kot razred in se boriti kot razred.

KLUB ŠT. 1 J. S. Z. DOBIL 12 NOVIH ČLANOV.

V prošlih par mesecih je dobil klub št. 1 dvanaest novih članov, nekaj pa jih je prestopilo od drugih klubov.

kralji kaj pomenili. Če sta Humbert in Marija José res zaljubljeni, naj Humbert izroči Mussoliniju, kadar bi imel po očetovi smrti ali odstopu postati kralj, pečat in kraljevo krono, se mi zahvali za čast in si poišče kak važnejši poklic, pa jima bo sreča skorogotovo milejša kakor na italijanskem dvoru.

KAJ JE "NEPRISTRANOST"

Kdor trdi — posameznik ali list — da je nepristranski v najožjem pomenu besede, vara. Človeška družba, kakor je konstruirana sedaj in je bila v prošlosti, bazira na sistemu krivic in pristranosti. Kdor hoče, da postane kedaj pravična in nepristranska vsem, mora delati za odpravo sistema kakršien je. Biti "nepristranski", a ob enem pomagati pristranskemu redu, to se ne vjema. Končno, kaj je nepristranost? Kaj je "nestrankarstvo"? Kaj je pravica? Na ta vprašanja vam teden za tednom odgovarja "Proletarec".

Glasoni iz Našega Gibanja

Zapisnik seje eksekutive J. S. Z. dne 9. oktobra 1929

Prisotni Godina, Vider, Zaitz, Maslach, D. J. Lotrich, B. Novak, Fr. Margole, Mary Udovich, Angeline Tich, tajnik Chas. Pogorelec in Anton Garden, gost. Odsotni Alesh, Kokotovich, Miško, Olip, Tauchar in Lalich.

Zapisnik prošle seje sprejet kot predloženo.

Dopisi. — Prečita se pismo F. L. I. S., v katerem se Zvezi zahvaljuje za njen prispevek. Prečita se pismo Marx Lewisa, ki poroča o kampanji za strankin organizatorični fond. O naši federaciji pravi, da je v nji ena najaktivnejših.

Klub št. 115 v Detroitu je dobil iz tajništva vprašanje, ako bi bilo umestno, da pride na njihov shod tudi s. Kokotovich v svrhu da se dobi nanj naše srbo-hrvatske somišljenike, da organizirajo klub. Tajnik kluba odgovarja, da bi bil uspeh sigurnejši in večji, če se skliče v ta namen poseben shod. Vsi dopisi sprejeti na znanje.

Poročilo tajnika. — Dolg konvencenemu fondu je ves plačan. V organizatorični fond soc. stranke smo do danes zbrali \$816.68.

V soboto 5. oktobra se je vršil sestanek za ustanovitev kluba v Newburgu, ki je uspel. Sklicali so ga somišljeniki s sodelovanjem s. Trinastiča. Govoril je tudi s. Martinek. Tajništvo je v pismeni zvezi za reorganiziranje kluba št. 243 v Warrenu, O. Reorganiziran je klub v Moon Runu, Pa. Glede organiziranja srbohrvatskega kluba v Detroitu ste čuli preje pismo tajnika kluba št. 115 in njegovo sugestijo.

Račune JSZ. za prošlo polovico leta sta pregledala sodruga B. Novak in Lotrich, ki bosta poiala o njih svoje poročilo.

Poročilo tajnika se vzame na znanje.

Lotrich in Novak podasta poročilo za nadzorni odbor. Računi so v redu. (Stanje financ je bilo navedeno v zapisniku prejšnje seje.)

Zaitz predloži v imenu odseka za agendo, v katerem so Alesh, Kokotovich in on, sledeče:

Seji dne 9. oktobra priporoča naš odsek, da sprejme po končanem sporu v pretes vprašanje prihodnjega zbora JSZ.

1.) Ali so možnosti, da damo zboru JSZ. večji pomen kot se mu ga običajno pripisuje?

2.) Ali se mi na naše zbere začnemo pravočasno pripravljati, in ako ne, kaj lahko storimo, da ustvarimo zanimanje zanje?

3.) Eksekutiva naj razpravlja o vprašanju, da li naj bo zbor zgolj politična konvencija s formalnim sprejemanjem resolucij, ali pa naj zavzame v čem večjo odgovornost nego dosedaj, z ozirom na funkcije v javnem življenju našega naroda v tej deželi.

4.) Eksekutiva naj si odredi stališče z ozirom na kulturno delo in zastopstvo prosvetnih društev na bodočem zboru.

5.) Eksekutiva naj razmisli

o možnosti, da bi se v Izobraževalno akcijo pritegnilo tudi Sfovenske domove, ki imajo odličen vpliv na socialno in kulturno življenje v naselbinah.

6.) Ali je možno, da bi mogla JSZ. iz svojega konvencenega fonda kriti kaj stroškov delegatom kulturnih društev (Izobraževalne akcije)? Ali bi se jim lahko odredil poseben konvenceni acemst, recimo \$1 na mesec in potem ne manj kot dolar za članarino?

7.) Zbor JSZ. bi moral biti veliko važnejši kakor je bilo našin par prošlih kongresov, toda v dosegu tega moramo delovati, da bo bolj reprezentiven, da se ga udeležijo najaktivnejši in najspodobnejši člani kot delegate.

8.) Storit je treba vse mogoče korake, da se pritegne na zbere predstavnike vseh prosvetnih organizacij, katere so nam naklonjene.

9. Referate naj se porazdeli med najvplivnejše sodruge in somišljenike tudi v zunanjih krajih, in agendo naj se izdela več mesecov pred zborom, že pred tem pa naj se piše o zadevah, ki se bodo na njemu obravnavale, v glasilo.

10.) Poskrbi naj se za kampanjo, da se zbora udeležijo čimveč delegatov od strani podpornih društev in ob enem naj vključijo dnevni red zadeve, ki se nanašajo na skupne probleme podpornih organizacij.

11.) Ako bomo delali smotreno, bo prihodnji zbor napredek od prejšnjih. Reorganizacije naš pokret v pogledu zborov potrebuje tudi zato, ker se številno takih klubov, ki so v stanju pošiljati delegate, ne veča, in ker tudi stranka sama skuša osnovati svojo moč na pridruženih organizacijah. Organizirana moč naše Zveze mora sloneti na klubih z direktnim članstvom in nič manj na pridruženih podpornih in kulturnih društvih.

K temu predmetu govore Maslach, Garden in drugi, nato je sklenjeno, da se ga predloži v razpravo prihodnji seji iz razloga, da ga člani odbora podrobno preštudirajo.

Ker je sredi dan, na katerega se nekateri člani eksekutive nikakor ne morejo udeleževati seji, je sklenjeno, da se v bodoče vrše vsak prvi petek v mesecu.

Lotrich poroča o sestanku v Collinwoodu na Labor day.

Zaključek seje.

DOPISI

DVAJSET LET DELA ZA NA-PREDEK NAŠE NASEL-BINE.

Forest City, Pa. — To leto je preteklo dvajset let, odkar je v ta kraj prodrla napredna ideja v organizirani obliki.

Dne 9. junija 1909 smo imeli prvi skupni sestanek, na katerem se je ustanovil socialistični klub, ki še vedno posluje. Na istem sestanku je bilo ustanovljeno tudi podporno društvo "Mednarodna Zveza" št. 124 SNPJ. Novopristopili člani so plačali \$35 avasementa, kar je bilo poslano glavnemu uradu SNPJ. V sled nespo-razumov ter nesoglasja tu in tam mlado društvo ni moglo začeti takoj z rednim poslovanjem in vzelo je precej časa, predno se je stvar uredila.

Istega leta je bilo ustanovljeno društvo št. 27 SSPZ., katero po-vojno napreduje. Izmed teh treh organizacij beleži največ uspeha društvo št. 124 SNPJ. Pred dvajsetimi leti malo in prezirano, si je z agitacijo in smotrenim de-lom priborilo prvenstvo in velik ugled. Postalo je eno največjih društev v Forest Cityju.

Sedaj pa je začelo iti v članstvu navzdol, česar pa niso krivi člani, nego razmere. Splošno znano dejstvo je, da je premogokopna industrija v svoji največji krizi. Raditega se morajo ljudje seliti za kruhom kjerkoli so možnosti, da ga dobe, t. j., kjerkoli so po-goji, da se delo dobi.

(Klub št. 10 JSZ. sicer ne beleži toliko napredka v članstvu, toda za seboj ima zgodovino aktivnosti. Bil je delaven kolikor so dopuščale razmere. Privedil je v tem času tri shode, na katerih so nastopili zunanji govorniki Lovrenc Gorjup, Ethin Kristan in Anton Kristan. Obiskali so nas večkrat tudi potovalni agitatorji JSZ. in Proletarca.

Tudi sedaj, ko obhajamo dvajsetletnico, bi radi dobili govornika, a nam sredstva ne dopuščajo. Privedili pa bomo veselico, ki se vrši v soboto 9. novembra v dvorani pevskega društva "Zvon". Vljudno vas vabimo na to priredbo in upamo, da nas posetijo v obilnem številu. Zabava se prične ob 7. zvečer. Odbor bo skrbel, da bo razvedrila mnogo in tudi drugega, kar spada zraven. Na vsedenje v soboto 9. novembra zvečer!

Fr. Rataic.

PRIHODNJA PRIREDBA KLU-BA J. S. Z. V SPRINGFIELDU BO V SOBOTO 2. NOVEM-BRA.

Springfield, Ill. — Sezona jesenskih zabav je tukaj. Mrzel veter že brije veasi, eno poletje je zopet šlo v zaton, in piknikov do prihodnjega poletja ne bo. So pa "na dnevnem redu" priredbe v dvoranah. Kakor ni z njimi klub št. 47 JSZ. zastojal v preteklosti, tako ne bo v bodoče. Svoje prvo plesno veselico v tej sezoni priredi v soboto 2. novembra ob 8. zvečer v Slovenskem narodnem domu. Vstopnina za moške je 50c, ženske v spremstvu moških so vstopnine proste, brez spremstva pa plačajo 25c vstopnino.

Klub vljudno vabi vse tukajš-

nje jugoslovansko občinstvo na to zabavo in se priporoča za po-čet tudi somišljenikom in prijateljem v bližnjih naselbinah.

Na naših priredbah ste bili že vselej dobro postreženi in deležni neprisljjenega razvedrila. Igral bo dober orkester, ki bo plesaleci gotovo ugajal. — Odbor.

IZ ZAPADNE "METROPOLE".

Vprašanje Slovenskega doma. Kaj bo s to akcijo? — Ali imamo premalo društev? Zvonko "pueblski organizator".

Pueblo, Colo. — Pred par leti se je začelo z akcijo za zgraditev slovenskega narodnega doma v Pueblu. V listih so bili zanj dopisi, funkcioniral je odbor, bili so sestanki in seje. Danes stvar spi. Ne vem, če dotični odbor še eksistira ali ne. Čujem, da nekateri, ki so kupili delnice, vprašujejo, kaj je s tistim denarjem. Priporo-čam odbor, oziroma odbornikom, da povedo, čemu je vse tako tiho glede te akcije.

Vsaka organizacija ima seje. Tudi organizacija, ki dela za slo-venški dom, bi jo morala imeti. Naj bi bil odbor sklical vsaj pol-letno sejo.

Vsak tajnik in predsednik, kakor vsi drugi odborniki, so dolžni delovati v organizaciji kakor je določeno v njenih pravilih, in braniti njeno ustavo. To vsakdo obljubi v zaprisegi, pa je pošte-no in prav da jo tudi izpolnjuje. Kdor dela drugače, prelomi ob-ljubo in rahlja moralo v organizaciji; tem škoduje njenemu na-predku. Niti ni prav, ako se da kdo izvoliti v odbor, ne da bi mi-šlil delati kar mu služba nalaga. Kdor tega ne misli ali ne more, ne bi smel sprejeti urada, ali pa bi moral odstopiti takoj, ko iz-predi, da ne bo mogel izvrševati dolžnosti.

Slovenci v Pueblu, ali smo v stanju izvesti akcijo, za katero se je naselbina pred par leti zavzela? Mar tako velika naselbina kakor je naša nima toliko mo-či kakor je imela marsikate-

ra manjša, ki ima svoj dom? Vprašajmo se, če smo v stanju zgradi-iti svoj dom, in ako bomo na to vprašanje pritrdili, se dajmo lo-čiti dela s tolikšno silo, da bomo svoj načrt tudi izvedli, ne pa ga ponovno prepustili mrtvilu.

V Pueblo se je naselil Zvonko Novak, izdajatelj bivšega "Glasa Svobode", ki se je po svoji stari navadi lotil ustanavljanja lista, ne da bi namen dosegel. Domn-va, da je tukaj potrebno še eno slovensko društvo, dasi jih imamo okrog dvajset, pa ga ustanavlja. Kakšno stališče bo imelo, kakšna namene, in čemu ga je treba? Kakor čujem, se dela vse nekam na skrivaj. Čemu ne bi bila usta-ovna seja sklicana javno, kakor je bila za slovenski dom in za u-stanovitev drugih društev? Pet-indvajset let sem v Pueblu, in ves ta čas smo lahko izhajali brez sa-mostojnega društva. Kako da ga je zdaj treba? Kaj bi naselbina imela od njega? Podpore? Saj nam jih nudijo podporne organi-zacije več kot pa jih morejo sa-mostojna društva. Novo društvo v teh časih je potrata dela in de-narja, kajti naseljevanje je ustav-ljeno, in tudi viri za pridobivanje gmotnih sredstev niso boljši kakor v prejšnjih časih. Društvo, ki hoče biti podporno, mora imeti blagajno. Naj rojaki dobro pre-mislijo, predno bi storili korak, za katerega bi jim bilo pozneje žal.

Doba, ko je bila razpasena po naših naselbinah manija ustanav-ljanja novih jedrot in društev, je izginila. Danes je vprašanje ali živeti, ali zivotariti. Ene or-ganizacije so hotele živeti, pa so se rajše združile in prospevajo. Mnogo organizacij zivotari in ni-majo nič kaj dobrih izgledov na bodočnost. Napačni korak usta-noviteljev se mašuje nad član-stvom.

Omenjeni novodošli rojak agi-tira po hišah. Pri meni ga še ni bilo. Izgleda, da se me ogiblje, dasi mu nisem storil nič žalega. Imam pa seveda svoje mnenje in svoje nazore, ki jih povem, ne-glede na zamere.

V taki naselbini, kakor je naša, je mnogo prilike za organizato-rično delo. Imamo društva vsej-jednot in zvez, delujemo na glas-benem in dramskem polju, imamo zadržno prodajalno — in kar ni naselbina še potrebovala je slo-venski dom. Zdržimo se za u-čelj, pa ga bomo s skupnimi mo-či gotovo dosegli.

SHOD V DETROITU.

Detroit, Mich. — Ko to pišem, dežuje neprestano že nad 40 ur. Kar je bilo dežja premalo v pol-ju, ga pada zdaj toliko več.

Jesensko dolgočasje se je opa-zilo takoj ko smo dobili pusto-vreme. Tukajšnja kluba JSZ. pa nista za jesensko razpoloženje, nego hočeta, da se ljudje zabava-jo, da so aktivni, in da se organi-zirajo za svoje pravice. V nedeljo 10. novembra priredita javen shod in veselico v Slov. del. do-mu. Kluba vabita jugoslovansko občinstvo v Detroitu na to pri-re-ditev, ki bo za našo naselbino nekaj izrednega.

Sporod bo obširen. Uključuje pevске točke, deklamacije, pred-stavo in govore. Donald J. Lo-trich bo govoril o temi "The young people and Socialist Par-ty". Fr. Zaitz pa o predmetu, "Zakaj naj postanemo social-isti."

Po programu bo plesna zabava. Igral bo izvrsten jazz orkester. Vstopnina za moške je 50c in za ženske 25c.

Kolo industrije se je na jesen začelo vrteti v Detroitu počasne-je. Obrat so omejile Fordove in General Motor tovarne. Pri For-du delajo v nekaterih oddelkih le po 4 dni na teden. Odslovlje-nih je bilo pri Fordu 30,000. Ne-ne gledajo, ali imaš veliko dra-žino ali ne. Ko te ne rabijo, ti poye boss, "John, pack your tools". Tedaj razumeš, da si ob delo.

Dne 21. oktobra je bila v De-troitu slavnostno praznovana 50-letnica iznajdbe Edisonove elek-trične žarnice, katere se je udele-žil osebno tudi predsednik Hoo-ver. Bil je lepo sprejet od mest-nih oblasti in ljudstva. Ko so fe-štivali od vseh strani staremu iz-najditelju Edisonu, je bil ginjec. Na polju elektrotehnike ima Edi-son neoprečljive zasluge. Svet-to upošteva, kar se je videlo na omenjeni slavnosti.

PENNSYLVANSKA KONFE-RENCA J. S. Z. BO V NEDE- LJO 24. NOVEMBRA.

Klubom ter društvom Izobra-ževalne akcije JSZ. se naznanja, da se bo naša prihodnja konfe-rencia vršila v nedeljo 24. novem-bra ob 10. dopoldne v dvorani društva "Postojnska Jama" št. 138 SNPJ. v Canonsburgu.

To bo za naše naselbine v za-padni Pennsylvaniji posebno važ-no zborovanje. Na klube ter društva, ki so pridružena Izob-akciji apeliramo, da izvolijo za-stopnike. Poskrbite, da bo zasto-pnana zadnja nedeljo v novembri vsaka naselbina ne le z enim, nego z mnogimi udeleženci.

Jacob Ambrozich, tajnik.

DRŽAVLJANOM MESTA CLEVELAND DELAVCI, GLASUJTE ZA SVOJE INTERESE!

Brezsmiselni bi bilo pričakova-ti, da se bo prenehalo s korupcijo, izsiljevanji, podkupninami in drugimi nečednimi aferami v mestni vladi, ako VI VSI ne pod-vzamete drastičnih korakov. Ve-liko korupcije je bilo že odkrite, večinoma pa ne pride nobenkrt v javnost.

Niti misliti ni, da bi demokra-tska in republikanska stranka pre-nahali s politiko grafta. Edino možna opozicija socialistične stranke bi mogla razmere obrniti v nov tok. Socialistični zastopni-ki v mestnem svetu bi pomenili kontrolo poštenja, katere se boje enako republikanci kakor demo-krate. Stare stranke so posest velikih bizniških interesov. Sa-cialistična stranka je ljudska

stranka. Opozicija proti stran-ka korupcije mora priti iz ljudstva. Imeti mora sposobnost in moč razgaljati graftarje. Imeti mora načrt, s katerim lah-ko dokaže, da je boljša od dru-gih. Opozicija mora biti stran-ka odrejenega programa.

To je socialistična stranka. Če hočete tako opozicijo, glasujte pri prihodnjih mestnih volitvah za socialistične kandidate. Ako jih izvolite, se bodo zavedali, da ste jim vi dali mandat delovati za vas. Ne bo se jim treba bati, da se zamerno korporacijam, kajti socialistična stranka ni stranka kompanij nego je vaša stranka. Korporacije ne delujejo zanjo. Ne financirajo ji kompanjske blaginje. Kapitalistični krogi ni-koli ne glasujejo za socialiste. V svoji zavednosti vedo, da imajo svoje stranko v republikanski-demokratski kombinaciji, in če bi bili še delavci toliko zayedni, ne bi nikoli glasovali za stranko kapitalizma, nego edino za svojo.

Hiba za sedanje koruptno stan-je mesta ni v načinu admini-stracije. Manager plan ali pa žu-panski sistem—to je čisto vseeno, ako je mesto pod upravo organi-zirane korupcije. NI PA VSE-ENO, če imajo upravo SOCIALI-STI, kajti tedaj ljudstvo lahko v gotovostjo računa, da bo imelo mesto idealno upravo. Že to, da je v mestnem svetu socialistična opozicija, pomeni velik korak na bolje.

Socialistična stranka ima pet kandidatov v mestni svet, ki so se vezbali v šoli življenja. Njihov program je službovanje delav-skim interesom. Za kampanjsko

sodelovanje in za kampanjske kontribucije se ne zatekajo k bo-som korporaciji. Kar dobe sode-lovanja v agitaciji in prispevkov za kampanjo, pridejo od delavcev. In čim več bi bilo kooperacije od strani volilcev—toliko bolje bi bilo ZA VOLILCE.

Program naše stranke z ozirom na mestno upravo in potrebe pre-bivalstva je sledeči:

- 1.) Javne naprave. Javno lastništvo in unifikacija transporta-cijskega sistema, ki bi ga uprav-ljal skupni odbor tehničarjev, zastopniki delavcev, ki so v nje-mu upošteni in zastopniki ljud-stva. Povečanje sedanje mestne elektrarne. Municipalna distri-bucija plina. (Reprezentacija de-lavcev v upravi vseh mestnih uti-ljnih podjetij.
- 2.) Zdravje. Razširjenje zdrav-stvenih naprav, izboljšanje higi-jene, več bolnišnic s posebnim ozirom na matere. Odprava de-litve po plemenih v mestni bol-nišnici. Javna klinika za porod-no kontrolo, kjer bi mlobili za-željena pojasnila vsi, ki bi vprašali zanje.
- 3.) Javna blaginja. Javna skrb za podpiranje potrebnih s pomočjo davčne moči, ki nāj bi nadomestila privatni "communi-ty fund". Nižanje stanarine s pomočjo kooperativne gradnje modernih stanovanjskih poslo-pij.
- 4.) Javna dela. Kontraktna dela naj izvršuje direktno mesto pod nadzorstvom mestnega inž-nirja v vseh municipalnih pod-vzetjih. Protekcija delavcev, pol-čna pravica, da se smejo orga-nizirati in se kolektivno pogaja-

ti. Mesto naj podvzame v grad-njo potrebne naprave, da se od-pomore brezposelnosti. Unijski ljudje naj kontrolirajo mestno posredovalnico za delo. Osem-urni delavnik, pet dni v tednu, za vse mestne delavce. Enaka pla-ča za enako delo, neglede na spol ali polt.

5.) Civilne svobodščine. Od-prava policijskih restrikcij proti svobodi govora. Protekcija do-mov proti neopravičenim vpadom. Odprava vsake nagle "sodbe". Policijska protekcija mirnim stav-kovnim stražam (piketom). O-bramba pravic narodnostnin manjšinam od strani vseh javnih organov. Odprava nasilnih me-tod (third degree) za izsiljevanje izpovedi.

6.) Civil service. Uvedba si-stema, ki bo omogočal, da se bo-do službe oddajale pravično in sposobnim. Ustanovitev civil ser-vice komisije, v kateri naj bo eden zastopnik mestnega sveta, eden, ki ga izvolijo mestni uslužbenci, in eden, ki ga izvoli ljudstvo.

Ako ste za ljudski program, po-magajte seznanjati volilce s to platformo. Sklicujte shode, deli-te letake, priporočajte naše kan-didate, pridobivajte delavce, da postanejo člani naše organizaci-je. Vsi, ki verujete v socialno in industrialno demokracijo, ste val-jeni v socialistično stranko.

Kandidatje socialistične stranke so sledeči:

1. distrikt: John G. Willert.
2. distrikt: Joseph Martinek.
3. distrikt: Henry Kullman.
4. distrikt: Sidney Yellen.

To so VAŠI kandidati. Pro-gram, ki ga zastopajo, je VAS PROGRAM. Storit zanj kolikor morete tudi VI!

Kampanjski odbor.

Državljanji mesta Cleveland!

Ako hočete odpraviti korupcijo iz mestne zbornice, pojdite dne 5. novembra na volišča in oddajte svoje glasove sledečim kandidatom:

Okraj	Izbira (choice)	Kandidat
I.	1	J. G. WILLERT
II.	1 2	JOSEPH MARTINEK DAVID SOLOMON
III.	1	HENRY KULLMAN
IV.	1	SIDNEY YELLEN

To so socialistični delavski kandidati. Storit vaše delav-sko dolžnost, volite in agitirajte za njih izvolitev.

Pridite na shod v Slov. Del Dom (Collinwood) v petek večer 1. nov. Slovenaki govornik Matth Petrovich.

Meseca novembra bodo v mnogih mestih občinske in okrajne volitve. GLASUJTE z a s e in če storite to, boste glasovali za

Socialistično stranko

SOVJETSKI MONOPLAN OBISKUJE AMERISKA MESTA

Monoplan "Sovjetska zemlja", na potu okrog sveta, je dospel 24. oktobra v Chicago. Njegov polet iz Moskve preko Sibirije, Pacifika in Alanke je največji, kar jih je bilo doslej podvzetih v tej smeri. Osobje velikega dvomotornega sovjetskega monoplana tvorijo S. A. Sestakov, prvi pilot; Filip E. Bolotov, drugi pilot; Boris V. Sterligov, letar, in Dmitrij F. Fučajev, mehanik. Zastopniki oblasti jih v vsakem mestu, kjer se "Sovjetska zemlja" ustavi, uradno pozdravijo, toda časopise v Chicagu in več ali manj v drugih mestih poroča o tem velikem poletu prav na kratko, tako, da zanj med ljudstvom ni posebne zanimanja. Bolj navdušeni pa so Rusi in komunisti, ki na posebnih slavnostih pritejajo rojakom letalcem velike ovacije.

V Ameriki ostane ta monoplan dle časa. Aho bo to prilike ugodne, bodo letalo podvzeli na povratku direktno pot preko Atlantika v Evropo. — Na pročelju aeroplana je rasbožena sovjetika in ameriška zastava.

DOPISI

IZ JOHNSTOWNA, PA.

Sodruzi in sodruginje kluba št. 5 JSZ v Franklinu-Conemaugh, Pa. se resno pripravljajo, da bo njihova prireditev v soboto 2. novembra zvečer v Slovenskem izobraževalnem domu na Franklinu zadovoljila udeležence. Hočejo jih presenetiti z razvedrilom in postrežbo. Prireditve je namenjena v zabavo članov in somišljenikov ter drugih gostov in agitaciji za okrepitev socialističnega pokreta med našimi rojaki.

Ni jih malo, ki so dostopni našim idejam in organizaciji, le vedno odlašanje za pristop je krivo, da naš klub še ne šteje sto članov, a upam, da se to prej ali slej zgodi in zadovoljstvo vseh zavodnih delavcev in v priznanje dolgoletnega truda nekaterih sodrugov, ob enem pa na žalost vseh tistih, ki so si omislili same raznih sv. Terezij in drugih namiljenih svetnikov in svetnic, pred katerimi se klanjajo in trka-je na prsa. Mislijo, da so veliki grešniki, ki si perejo dušo, v resnici pa so materijal, čigar nevednost izrabljajo tisti, ki niso tako nevedni. Tisoče in tisoče duhovov pase lenobo na stroške takih ljudi.

Cerkve mnogo potrošijo in veliko kolektajo. Denar potrošijo, da bi ljudstvo imelo od njega kako korist. Tudi socialisti potrebujejo gromotna sredstva, ki jih porabijo v prid človeštva, v bojih za pravice delovnega ljudstva in za delavsko izobrazbo. Že iz tega stališča zaslužijo naše prireditve, da se jih delavstvo mnogobrojno udeležuje.

V soboto 2. novembra pridite v Slov. izobr. dom, kjer bo zabava za vse, dobra godba in postrežba. Povabljeni na sodelovanje sta pevski zbor "Bled" in "Rodoljub". Vsakdo rad sliši ubrano slovensko petje. Pridite in se zabavajte, ob enem se odločite, da postanete član kluba. Na ta način se določno in praktično izrazite, da ste zavedeni delavec. Vstopnina na veseličo je samo 25c za odrasle. — X.

dijenih državah angleški premier socialist Ramsay MacDonald. Prišel je sem radi zelo važne točke: odprava vojne. Ameriško ljudstvo ga je navdušeno sprejelo. Časnikarji so mu bili prijazni, eni iskreno, drugi navidezno. Pred senatom pa se je pred njegovim prihodom prala umazana afera zakulisnikov, ki hočejo z vojno propagando obdržati med ljudstvom sentiment za "veliko mornarico" in največjo mogočo "obrambo". Zatrjujejo, da je le močna vojna mornarica in zadostna "pripravljenost" sredstvo, s katerim je mogoče uspešno poravnati mednarodne spore trgovskega, teritorialnega ali kakršnegakoli drugega značaja. Mar oni v to resnično verujejo? Ne! Pač pa se oni zavedajo, da z militarizmom kujejo ogromne profite, v vojnah pa še večje.

Dokaze nam nudi zadnja svetovna vojna. Dvajset milijonov mrtvih, še enkrat toliko pohabljenih, mnoge države skoro bankrotirane, stotisoče vdov, sirot in beračev je napravila zadnja vojna, v Zedinjenih državah pa okrog štirideset tisoč novih milijonarjev. Prejšnjim je pomnožila premoženja za stotine milijonov. Vse stroške vojne v denarju in krvi je plačalo ljudstvo.

Če smo za odpravo vojne, se moramo pridružiti stranki, ki hoče zgraditi sistem, v katerem ne bo vzrokov za krvave orgije, ki jim pravimo vojna.

Ali hoste na dan volitev posnemali naše brate v Angliji in drugje? Pomnite, socialistično gibanje povsod se je začelo najprevo uveljavljati v občinah. Predsednika Zedinjenih držav ne bomo dobili, dokler ne bo imela stranka večine občin. In guverner v Clevelandu ne bo odpravljena, dokler ne pridejo v mestno zbornico socialisti.

Rojaki volite, ne pustite se voditi takozvanim "patriotskim voditeljem", ker jim ni za vaše interese, pač pa za njihove in VASE glasove. Glasujte vsi kot eden za kandidate socialistične stranke!

Louis Zorko.

(Kandidatje so navedeni v članku, ki je priobčen na 2. strani v tej številki.)

VOLITVE IN SLOVENSKA VOLITKA V CLEVELANDU.

Cleveland, O. — Slovenci v Clevelandu smo postali v politiki jako ambiciozni, kar priča dejstvo, da imamo kar šest slovenskih kandidatov za koncilmane, med temi štiri v četrtem distriktu. Je to mešanica kakor fizolova juha. Njihove volilne platforme so 000000. Eden kandidatov se je celo izrazil, da bo "fišov" v republikanski stranki, in če ne bo nič tam, bo začel ribariti pri demokratih, drugače pa bo zastopal svojo "neodvisnost". Drugi kandidat, ki se je sprl z načeli njegovega demokratizma in prišel v konflikt z bdom slovenskih demokratov, je pripravljen "zornat" pod republikansko firmo. Čemu pa ne! Saj imajo Slovenci v Clevelandu med seboj tudi nekaj premožnih ljudi!

"Naša" politika v metropoli se zelo opira na slovenski nacionalizem posebno še, odkar smo si zadnje poletje osvojili Ljubljano. Slovenci mora biti izvoljen, pa četudi "zafura" mesto v krvavo

deželo. Posebno v četrtem distriktu, ki šteje do pet tisoč slovenskih volilcev, moramo dobiti svojega zastopnika. Jaz se s tem nazorom popolnoma strinjam, če imamo v svoji sredi takega kandidata-rojaka, da nam bi po izvolitvi s svojo sposobnostjo delal čast. Sicer ima četrty distrikt, ki je največji izmed vseh, nad 50.000 volilcev ako ne še celo mnogo več, in če začnemo koncilmane voliti proporcionalno po narodnosti, bo treba število mestnih zastopnikov zelo zvišati.

Kandidat socialistične stranke v 4. distriktu je Sidney Yellen. Njegov program, ki je program soc. stranke mesta Cleveland, je jasen. Nič tihanja semintja, nič obljub kakor so jih navajeni drugi kandidati. Taka je naša platforma, pravijo socialisti volilcem, in če jo smatrate za dobro, glasujte za naše kandidate. Nobenega oporekanja ni proti socialistični platformi. Priznajo, da je dobra. Ampak ljudje se pustijo begati ter glasujejo tako, da jim volilna pravica koncem konce ni ne zaleže.

Kampanjski shod soc. stranke, na katerem govoril S. Yellen, bo v petek večer 1. novembra v spodnji dvorani Slov. delavskega doma. Udeležite se ga vsi. Na njemu se boste naučili več kot pa bi se na vseh shodih demokratičnih-republikanskih političarjev skupaj.

Lepo je, da se udeležujemo v unijskem pokretu, ali pri tem ne smemo pozabiti, da mora delavstvo, če hoče v javnem življenju kaj šteti, porabiti tudi svojo politično moč. Dokler bodo volilci priveli ene ali druge korumpirane stranke, ne bo odpravljena korupcija. Če volilci hočejo pošteno upravo, se morajo odločiti za stranko, katere program je za SPREMEMBO uredbe in za ODPRAVO korupcije. Kjer so hjeni volilci izvoljeni, tudi izvajajo njen program.

Po volitvah bodo gotove napačnosti prenehale in nasprotstva kmalu pozabljena. Naš klub ostane, kajti mi ne eksistiramo samo radi volitev. Mi delujemo za izobraževanje in organiziranje delavstva. Našim progresivcem priporočam, ako so v svojih izbranih o svoji naprednosti iskreni, da se pridružijo klubu in se seznanijo z delom socialistične stranke. Vpiti "do! s korupci-

jo" samo par tednov pred volitvami nič ne pomaga. Vsi vpijejo doli s korupcijo, a ta ostane nemotena. Zakaj ne rajše dati mandate stranki, za katero veste, da bo stopila korupciji na prste tako, ko pridejo njeni ljudje v urade?

Glasujte za socialistične kandidate! Program, poštenost in sposobnost šteje. Narodnost ne igra tukaj nikake vloge. Delavstvo naj se tega zaveda v svojo korist ter prepusti narodnjaške frazonom, ki se z njimi igrajo v interesu svoje personalne politike. Ne pozabite shoda v petek 1. novembra.

Član stranke.

VELIKA PRIREDBA IN SHOD DETROITSKIH KLUBOV J. S. Z.

Detroit, Mich. — Napredek je zapopaden v vzgoji. Zgodovina nas uči, da čimbolj je narod naobražen, tembolj je dostopen reformam, pa bile te politične, ekonomske ali pa kulturne značaja. Ljudstvo črpa svojo izobrazbo v solah, knjigah, časopisih, predavanjih itd. Mnogo načinov je, toda živa beseda dobrega predavatelja-govornika vpliva na širše ljudske množice najbolj efektivno.

Glede shodov in predavanj so manjše slovenske naselbine precej zastopljene. Manjka jim intelektualcev in pa dobrih voditeljev, zato se morajo, kadar jim okolščine in sredstva dopuščajo, pomagati s tem, da dobe govornike od drugod. Detroiti Slovenci se politično le slabo udeležujemo. Kluba št. 114 in 115 JSZ sicer skušata naše ljudstvo zainteresirati za razredni boj, s katerim hočemo izboljšati za delavstvo boljše ekonomske razmere, toda vsled nezavednosti, ki še oklepa delavni sloj, in pa vsled neprijetnih predsodkov, ima je propaganda zelo otežkočena.

Socialistično gibanje po svetu dobiva vedno večji vpliv. Dokaz je Anglija, Nemčija, skandinavske dežele, Francija itd. Zastopniki angleške delavske vlade, ki so se vezbali v šoli delavskega gibanja, vzbujajo na raznih konferencah diplomatov svetovno pozornost in ob enem strah imperialistov ter militaristov. Izkoriščevalci delavskega se pač boje za svoj sistem.

DETROIT, MICH. JAVEN SHOD

klubov št. 114 in 115 J. S. Z.

V NEDELJO 10. NOVEMBRA OB 3. POPOLDNE V Slov. del. domu, 437 S. Artillery Ave.

(Pričetek ob 3. popoldne. — Vstopnina 50c za moške in 25c za ženske.

Na sporedu enodejanka, petje, deklamacije in govori.

Govornika:

DONALD J. LOTRICH
FRANK ZAITZ

Pridite in povabite na to našo prireditve tudi druge.

Tukajšnja kluba JSZ se zavedata, skozi katerega gre mednarodno delavsko gibanje. Sve sta sta si, da je zgraditev močne delavske stranke s socialističnim programom v tej deželi nezogibna, toda zavedamo se tudi dolžnosti, da moramo GRADITI, ker brez dela in bojev ne dosežemo cilja. Sklepujeta shod, ki se bo vršil v nedeljo 10. novembra. Spored bo obširen in različen. Govornika bosta Donald J. Lotrich in Frank Zaitz. Prvi bo govoril v angleškem in drugi v slovenskem jeziku. Shod bo v Slovenskem delavskem domu na 437 Artillery Ave. Prične se ob 3. popoldne. Otvoril ga bo S. Andrew Grum. Pesem "Kristus na klečci" bo deklamiral A. Krašovec. "The Bread Line" deklamira Miss Potočnik. Vprizorjena bo Sinclairjeva satira "The Second Story Man". Pevske točke bo izvajal zbor "Svoboda".

V splošnem opazimo, da je mladina jako dostopna tendencam, kakršne zastopa socialistično gibanje. Mladini apada bodočnost in v interesu te njene bodočnosti — torej nje same — je, da jo pridobimo za aktivno sodelovanje. Na tej prireditvi sodeluje tudi naša tu rojena mladina. Igralci in igralke v omenjeni igri so iz njenih vrst.

Vstopnina za moške je 50c, za ženske 25c. Upati je, da bo ta shod zadržil vse napredno delavstvo v Detroitu v eno mogočeno falango za naš končni skupni cilj. — C.

LEPO UPELA ZABAVA WEST-ALLISKEGA KLUBA.

West Allis, Wis. — (Priredba tukajšnjega kluba JSZ. Je izpadla nad vse povoljno. Vreme nam ni bilo naklonjeno, ker je deževalo ves večer. Razpoloženje udeležencev in zabav je bila prvovrstna. Čisti prebitek za klub znaša \$60, ki ga je omogočilo predvsem dejstvo, da so bile potrebščine večinoma podarjene in so znašali naši stroški s priveditvijo le kakih \$15.

John Turk je prispeval lepo okinčane pujske, John Rezel skupino srebrnih žlic, Fr. Kragel skatljivo finih cigar, Fr. Gloyek bušel kranjskih klobas, Steve Novak veliko šunko, John Trskan eno iste velikosti, mesnica Rese velik kos slanine, Fr. Kralj je dal dvorano brezplačno, Mrs. Jacob Oblak košaro finih krofov, stregli sta Jospina Oblak in Kristina Mosley, mnogi, katerih imena bodo prečitana prihodnji klubovi seji, so prispevali newyorsko kapljico in tako se je v skupnosti poskrbelo, da je bila ta zabava res

FENCL'S

RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila. Cene smodne. Potrebna točna.

MLADENIČI - MOŽJE!
Obleka po vaši meri

MI vam izdelamo obleko ali suktnjo, da vam bo pristojah kakor rokavica na roki.

ČISTA VOLNA SAMO \$25.00

Naročite si obleko ali suktnjo pri nas.

Delo jamčeno

John Mocnik
6517 St. Clair Avenue
CLEVELAND, OHIO

POŠILJTE DENAR

MILLARD STATE BANK

3643-3646 W. 26th St., at Millard Avenue, Chicago, Ill.

pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bodisi v dolarjih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštenem uradu v 3. do 5. dne, in to brez odbitka.

Mi smo potrošili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vaše korist. Poslajte se ga, in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj.

Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen bodisi katerokoli druge banke.

Za pošiljanje večjih vsot vprašajte za naše posebne cene.

URADNE URE:

V ponedeljak in četrtek od 9. zjutraj do 3. zvečer, v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne, v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

Zabava in ob enem je opomogla klubovo blagajno.

V dvorani na omenjeni zabavi je vladal najlepši red. Srečni so dobili lepe dobitke, kar je veselje še povečalo. Zabava je trajala do ranega jutra.

Nsem, ki so dali potrebščine ter druga darila, in vsem, ki so pomagali, izreka pripravljajni odbor najlepšo zahvalo.

Našemu članstvu ter drugim čitateljem v West Allisu priporočamo, da se drže gesla "svoji k svojim". Oni pomagajo nam, mi bodimo njihovi odjemalci.

Klubove seje se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu. Udeležite se jo in privedite kandidate, da se mu pridružijo.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI-
PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00.

Ustanovljajte nova društva.

Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. LAWDALE AVE.,
CHICAGO, ILL.

"The Milwaukee Leader"

Največji ameriški socialistični dnevnik.—Naročnina: \$6 na leto, \$3 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 528 Juneau Ave.

MILWAUKEE, WIS.

FRANK MIVŠEK

Coal, Coke and Wood.—Gravel.

WAUKEGAN, ILL. Phone 2726

ROYAL BAKERY

SLOVENSKA UNIJSKA
PEKARNA.

ANTON F. ŽAGAR,
lastnik.

1724 S. Sheridan Rd.,
No. Chicago, Ill.

Gospodinj, zahtevajte v trgovinah kruh iz naše pekarnice.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO

kavarna MERKUR

3551 W. 26th St.,
CHICAGO, ILL.

(V bližini urada SNPJ in Proletarca.)

PINA KUHNJA IN
POSTREŽBA.

KARL GLÄSER, lastnik.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 4340

SLOVENSKO-HRVATSKA
TRGOVINA CVETLIC.

Sveže cvetlice za piese, svadbe,
pogrebe itd.

Če hočete dobre, trpežne
harmonike, se obrnite
name

John Mikuš

6607 Edna Ave.,
CLEVELAND, O.

Izdelujem jih lično v vsakovratnih okvirih iz celuloide.

Pišite po cenik.

John Mikuš

6607 Edna Ave.,
CLEVELAND, O.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK
vogal Crawford and
Ogden Ave.

(Ogden Bank Bldg.)
Uradne ure: Od 9. do 12. dop.,
od 1. do 5. popoldne in od 6. do
9. zvečer. Ob sredo od 9. do
12. dop., in od 6. do 9. zvečer.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2816.

ALI NABITE PERJE ZA BLAZINE?

Pišite po vzorce katere vsakomur pošljemo ZA-
STONI. Imamo tudi že
spetovljene
blazine. Za posebno za-
voljavo jam-
čimo

ALBERT STETZ FEATHER CO.
136 Passaic St., Passaic, N. J.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.
Peči in pralni stroji naša
posebnost.
Tel. Irwin 2162-B 2.

"NEW LEADER"

angleški socialistični tednik

Izhaja v New Yorku. Naročni-
na \$2 na leto, \$1 na pol leta.
Najboljše urejevan angleški so-
cialistični list v Ameriki. Mnogo
slovenskih delavcev ga čita.
Naročite si ga tudi vi. Naročni-
no zanj sprejema "Proletarec".

MARTIN BARETINCIĆ

POGREBNI ZAVOD

324 Broad Street

Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG.

Urad, 3724 West 26th St.

Stan 2225 So. Ridgeway Ave.,
Chicago, Ill.

Tel. na domu Crawford 8440,
v uradu Crawford 2212-2213.
Uraduje od 2. do 4. pop., in 6.
do 8. zvečer izvenski srede in
nedelje.

DR. OTIS M. WALTER

ZDRAVNIK I KIRURG

4002 W. 26th St.,
CHICAGO, ILL.

V uradu od 2. do 4. popoldne
in od 6. do 7:30 zvečer.
TEL.: LAWDALE 4872.
V FRANCES WILLARD
BOLNIŠNICI

od 9. do 10. dopoldan ob torkih,
četrtkih in sobotah.

Victor Navinshek

331 Greeve Street,

CONEMAUGH, PA.

Trgovina društvenih potreb-
ščin kot regalij, prekornanic,
znakov, kap, uniform, itd.
Svilene zastave, slovenske,
hrvatske in ameriške.

Zaloga godbenih instrumen-
tov ter finih

COLUMBIA GRAFONOL

od \$30 do \$250 in slovenskih
ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:
Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.
Naročila pošiljam v vse kraje
Združenih držav. Za obilna na-
ročila se toplo priporočam.

Ne misli da mnogo veš, pač
pa, da hočeš vedeti več.

FOTOM BRZOJAVA!

PROLETAREC

List za interese delavkega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

NAROCNINA za Zedinjene države in Kanado, za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$5.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

PROLETAREC
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone Rockwell 2864.

NORTH CAROLINA

North Carolina je tercijalsko pobožna dežela. Ako nisi veren, kako naj ti kdo kaj zaupa? Zato imajo postavbo, ki pravi, da se sme priznati samo tiste za priče, ki verujejo, da jih zadene božja kazen, če ne bi govorili resnico.

Na obravnavi proti stavkarjem v Charlotte so imeli svetohlinski reaktorji pred seboj tudi nekaj svobodomislecev. Advokatke državnega pravdnika so sili vanje glede vere, češ, glejte, gospodje porotniki, kakšni bogatajci so to! Porotniki so razumeli, in misleč, da store Bogu dopadljivo delo, so vseh sedem obtožencev spoznali krivim umora policijskega načelnika v Gastoniji. Obsojeni so na dolgoletne zaporne kazni.

Takoj, ko je bila ta obravnava končana, se je pred veliko poroto vrtilo zaslišanje o umoru stavkarice Mrs. Wiggins. Peljala se je na shod v tovornem avtu zaeno z drugimi stavkarji. Za njimi so pridrveli v avtomobilski kompanijski tolovaji, pokvarili ta tovorni avto da ni mogel dalje in potem streljali nad glavami delavcev, ki so poskakali na tla ter bežali na vse strani. Toda tolovajem se je zaželelo krvi, pa so merili nižje in vzeli življenje omenjeni ženski, materi treh otrok. To je bil brutalen umor celo v tercijalski North Carolini, kjer so še vedno pripravljene sežigati čarovnice ter izgnati hudiča. Očividni tragedije so policiji navedli imena krivcev. Ni bilo drugače — morala jih je aretirati.

Velika porota se je z zadevo pečala 24. oktobra. Vsi delci "nezadostnih dokazov" jo je brisala iz koledarja. Isto je storila v zadevi angleškega komunist Ben Wellsa, ki je prišel v Gastonijo navduševati stavkarje. Pobožna drhla ga je neko noč vzela iz stanovanja, ga zavlekla v gozd, slekla ter ga preplela tako, da mu je zadala nevarne telesne poškodbe. Dognalo se je, kdo so bili nasilneži, toda svetohlinci v poroti so v svojem sovraštvu do organiziranega delavstva izjavili, da so dokazi "nezadostni". Tom Pettey, poročevalec ultra kapitalistične čikaške "Tribune" pravi, da je vrzel ta čin justico v North Carolini par stoletij nazaj. Sodnik Sink sam se je čudil izreku velike porote. "Jaz hočem, da dobite krivce" je dejal njenemu načelniku. "Izvoljen si za dobo šest mesecev, torej imaš dovolj časa iskati dokaze."

To je bila ista velika porota, ki je izročila zastonske stavkarje sodišču in poskrbel za "dokaze". Svetohlinci, ki ne priznajo priče ako je svobodomiselnega opepčanca, so farizeji najslabšega tipa. Justica v robah porotnikov, ki bi bil privoljeni "nevernika" rezgati na grmadi, ne more biti justica.

"DOKLER JE BIL V KLUBU, JIM JE BIL DOBER".

"Ah, saj ni tak, kakor pravijo! Dokler je bil v klubu in je pomagal, je bil dober, še hvalili so ga, zdaj, ko je odstopil, ga pa napadajo!"

Take "argumente" čujete v družbi, če se slučajno vsedete kam h policiu, ali pa kje po kakšni seji. Javno ne pridejo z njimi na dan. Kajti če bi, bi mi imeli lepo priliko navesi vzroke.

Kdor je mislil, da mu bo ta ali oni klub JSZ služil za stopnice k njegovim osebnim koristim, je moral kmalu spoznati, da je v zmoti. Temu spoznanju je sledilo drugo: Čemu pripadati v klub, če se z njim "ne strinjamo"? Pa so odstopili. Nekaj njih seveda odstopi tudi valed razočaranja, ker se stvari ne razvijajo kakor žele, največ članov pa odstopi vsled brezbriznosti. Prvi so najbolj zgovorni, ker je treba tolažiti prevarane upe.

AFORIZMI.

Stvarniku njegove plodove! — to je jedro socializma. Vse socialistično gibanje gre za tem, da preosnuje človeško družbo na taki podlagi, ki omogoči skupno organizirano delo, skupno povišanje vrednosti življenja, skupno uživanje vseh materialnih in kulturnih plodov k neizogibni zmagi.

Širi resnico, bodi učitelj, govori malo, toda tako, da boš s tisto malo besedami MNOGO povedal.

O ZNANOSTI.

Po Bogdanovu M. K.

Delavski razred ne bo prevzel in izpremenil samo znanstvene dedščine meščanskega sveta. Njegova zgodovinska naloga, njegov socialni ideal zahteva, da ustvari v kraljestvu znanosti nekaj popolnoma novega, pri čemur ni meščanski svet samo odpovedal, ampak je bil nezmožen, da bi sploh razpravljaval. Udeležitev socializma pomenja organizirano delo na daljino in globlino, za katero ni bil poklican še noben družabni razred v zgodovini človeštva. Kapitalistični svet je urejen samo v svojih najmanjših delih, v velikem in v celoti je pa popolnoma neorganiziran, v celokupnem kapitalističnem sistemu vlada anarhija, slučajnost, boj. Prav tako je razcepljena tudi moderna znanost. Vse njene panoge, "strokovne znanosti", imajo delo — organizirajoči značaj, toda vsaka posebej, za svoj del produkcije.

Proletariat pa organizira stvari v svojem delu, sebe samega v svojem boju, svojo izkušnjo v obojem. Po svojem bistvu je razred organizacije. Poklican je, da napravi konec vsej anarhiji, on je dedščina vseh razredov, ki so nastopali v zgodovini, neposredni vir za organizatorično delo, dedščina nakopičenih izkušenj. In to dedščino urediti v obliki vse obsegajoče znanosti — za to je poklican proletarijat.

Izpremeniti in izpolniti dedščino starega sveta pa za delavski razred še daleč ne pomenja izpolnitve njegove naloge z ozirom na znanost. To še ne pomeni: posedovati jo. Tudi ni dovolj tako zvano "populariziranje" znanosti. Beseda "populariziranje" izraža samo oni tip razširjanja znanosti, ki ga je izdelala buržoazija svojim interesom v prilog. Pri modernih produkcijskih sredstvih je koristno za kapitalista, da so delavci razumni in do gotove stopnje inteligentni; nekoristno pa bi bilo, če bi imeli globoko in resno znanje, zakaj tako znanje predstavlja moč v razrednem boju. "Popularna" razlaga katerokoli znanosti mora biti lahko razumljiva, vendar površna. Taka razlaga pod rezultate, ne razjasni pa metod raziskovanja, ne pripušča nikake opore za nadaljnje raziskovanje.

V poslednjih desetletjih se je razvila višja vrsta razširjanja znanosti. Izdelal jo je demokratični del inteligence, ki ji načelujejo napredni znanstveniki. Ti streme za tem, da zaneso med ljudske množice resnično znanje, ustanavljajo ljudske univerze in kurze, primerne nivoju. Sorazmerno s svojo nalogo predelavajo tudi sredstva za znanstveno pojmovanje. Zakaj že danes je lahko skrajšati kurz vsake znanosti in ga poenostaviti brez najmanjše škode za globokost in točnost znanosti. To je tako zvana demokratizacija znanosti.

Ali potrebuje delavski razred te demokratizacije znanosti? Brez dvoma — da. A to še oddaleč ne zadostuje. Vzemimo n. pr. "Praktično matematiko za rokodelce" od Johna Pearyja. Namenjen je v prvi vrsti za delavce-mehanike in podaja v kratki in preprosti obliki metode za matematično računanje in analizo in za njihovo praktično uporabo. Ali te metode so delovna sredstva za posameznega učenca, sredstvo za njegovo osebno delo, osebni uspeh. Učeni demokratje razumevajo stvar samo na ta način in morejo učiti druge samo v tem smislu. Kako zavest vzbujajo pri delavcu, osebno, socialno ali razredno zavest? Ali krepijo s tem pripadnost delavca k skupnosti, delovni množici, ali ga nasprotno loči pridobljeno znanje od drugih s tem, da ga dviga na višjo stopnjo? Očividno ga pridobljeno znanje v večini slučajev loči od drugih. Videli smo, da je moderna znanost sposobna, da pomeščani energične posameznike, ki se dvignejo na višine znanosti.

(Konec prihodnjič.)

Tone Seliskar:

Biriči

Pesem lahkokrilko bi rad zapel vam: Nežno ko deklica o zlatih zarjah, o ptičkah drobnih, letelih skozi meglene preproge v nebo.

Himno radosti bi vrzel pod sonce rad vam: Veselo ko pesem zorečega polja, Cisto in srčno ko spev ljubezni tajnih noči.

Himno radosti! V Zaromet črnih dni bi zagorel rad, mogočno, ko edinih resnic plamenica — Pa ne morem! ... Izza teme biriči v mojo dušo gredo.

Rdeči so dimniki in pokrajina je žalostna, črna kot misel temnega greha, težka, ko užaljena srca, bdeča v dolini gorja.

Lica vseh bratov v dolini so sajasta: Črne stopinje, sloki od teže podzemlja so divji od hrepenenja po pesmi še speči v daljavi nevidnih vrhov.

Pesem bodočih rodov!

Ni solnca v dolino in pesem je mrtva še. Zamanj človek-klcar vabi duše v zborni: Ni obraza k obrazu, ne srca k srcu, ne svetiljo zvezde iz črnih oči.

Biriči, biriči! Noži že sekajo do samih kosti.

Jože Zavertnik doma in na tujem

Piše Anton Kristan, Ljubljana

(Konec.)

Po temeljitem razgovoru smo se odločili: ustanoviti novo organizacijo železničarjev ter — dokler ne bo dovoljena — vzdrževati na vsak način železničarje skupaj, in sicer tako, da so odjemalci železničarskih listov ("Eisenbahnerja", "Delavca" i. t. d.) tudi že s tem organizirani kot bi društvo obstajalo. Pokazale so se velike težkoče, ki so se morale premagati. "Organizirani" so se zmanjšali na 11.000.

Za južne pokrajine smo uvideli, da je treba, da se preselimo domov, če mogoče v Ljubljano. S drugimi v Ljubljani so itak želeli, da imajo en list v Ljubljani. No, pa ni bilo ne v Ljubljani in ne v Postojni dobiti tiskarni, ki bi hotela tiskati delavski list. Bali so se delavskega gibanja na vso moč. Zato smo se odločili, da gremo v Trst, odkoder bomo lažje razvijali agitacijo za železničarsko organizacijo in socializem. V l. 1895, 1896 in 1897 sem že kot govornik prešel celo Avstrijo. Po Čekem, Moravskem, v Galiciji — po nižini in gornji Avstriji ter seve po južnih deželah — povsod sem bil že kot referent. Pritrdil sem rad, ker sem videl, da je treba iti na jug, kajti agitacije je bilo z ozirom na razmere še bolj poživiti.

Preselila sva se tedaj z Zavertnikom v Trst. Z Zavertnikom je kot dober prijatelj odšel še Etbin Kristan. Zame je bila selitev zelo težka. Otrok in punkljev sem imel toliko, da sem pri selitvi z Dunaja najprej v Novo mesto pozabil enega otroka v vagonu. Revček je spal zavrt v plenice na stelaži. Odhajali smo že, pa so pribiteli za menoj: enega ste pozabili. Sram me je bilo, da bi se najraje udrl v zemljo.

V Trstu smo izdajali "Delavca" in "Svobodo" po dvakrat na mesec, da smo obšli zakon in imeli tednik. Živeli smo zelo revno. Plače smo vsi trije imeli 42 fl. na teden, in sicer Zavertnik 20 fl., jaz 17 fl. (midva od železničarjev), P. Kristan 5 fl. (od lista), kar smo vse skupaj zložili in vsi trije skupno porabljali. Oba lista sta bila že nekako "strankarska", ker ju je strankin kongres dec. 1897 prevzel kot svoja.

Tako Jože Kopač. Dejansko je bil šef vsega Jože Zavertnik, ki je prevzel uredništvo "Delavca" 10. julija 1895 iz rok pok. Drofenika, ko je "Delavec" postal iz vedno pasivnega čisto političnega lista glasilo železničarjev in ostalih delavcev.

Zavertnik je postal urednik in sodrudek "Delavca" na Dunaju in je ostal tudi potem, ko se je slovensko železničarsko zastopstvo preselilo v Trst, do spora v soc. stranki med Ljubljano in Trstom v februarju 1898. Koj nato so ustanovile primorske soc.-dem. organizacije nov list "Rdeči prapor" in poverile uredništvo in upravo Etbinu Kristanu, Jožetu Zavertniku in Jožetu Kopaču.

Dejansko je bil tedaj prvi pravi slovenski delavski urednik Jože Zavertnik — ki je urejal in pisal v prve delavske liste "Delavca", "Svobodo" in "Rdeči prapor" neumorno in z vsem srcem.

V tistih časih je bil seveda delavski agitator vse: časnikar, organizator in politični agitator. Jože se je z vso dušo udeleževal povsod. Bil je med sklicatelji prvega avstr. kongresa železniških uslužbencev, ki se je vršil 22., 23. in 24. marea l. 1896 na Dunaju in je zbrane pozdravil v imenu jugosl. sekcije avstr. soc. demokracije. Njegov možki, jedrnat govornik je napravil najboljši vtis. Zahvalil se je železničarjem za vzdrževanje slovenskega socialističnega lista "Delavec".

Jože je bil tudi med sklicatelji šestega rednega strankinega zbora avstr. soc. demokracije ob strani dr. Adlerja, Ign. Daseynskega, Schuhmayerja in drugih vodilnih sodrugov.

Na strankinem zboru hrvaške soc. demokracije v Zagrebu l. 1896 o božiču je za jugosl. soc. demokracijo bil poleg E. Kristana, Čobala in drugih seveda tudi Jože Zavertnik, ki sploh ni zamudil nobene prilike, da bi agitatorično ne posegel v življenje političnega gibanja med delavskim ljudstvom. O tem je pokojni Jože napisal v Pod lipi (II. l.): "Na tem zborovanju v Zagrebu nas je bilo pet Slovencev. Sklicali smo, da bomo izdajali revijo v vseh jugoslovanskih jezikih, da se jugoslovansko ljudstvo pripravi od — črnozolto monarhije. Policija je izvedela po svojih volunih za ta zaključek. Sreča za nas štiri je bila, da smo odšli že tisti večer iz Zagreba. Policija nas je z vso vno imela. Etbin Kristan se je skrival nekaj časa, potem pa jo je odkuril peš iz Zagreba do prve postaje, kjer je mogel vstopiti v žel. vagon. Oblast nas je hotela trajno izgnati iz Hrvaške. — Revije nismo ustanovili. Nismo imeli denarja. "Radikalna" buržoazija pa je bila preveč strahopetna, da bi kaj dala v take namene. Danes seveda ta buržoazija najbolj vpije, da je pomagala razbiti črnozolto autokracijo."

tičnega gibanja med delavskim ljudstvom. O tem je pokojni Jože napisal v Pod lipi (II. l.):

"Na tem zborovanju v Zagrebu nas je bilo pet Slovencev. Sklicali smo, da bomo izdajali revijo v vseh jugoslovanskih jezikih, da se jugoslovansko ljudstvo pripravi od — črnozolto monarhije. Policija je izvedela po svojih volunih za ta zaključek. Sreča za nas štiri je bila, da smo odšli že tisti večer iz Zagreba. Policija nas je z vso vno imela. Etbin Kristan se je skrival nekaj časa, potem pa jo je odkuril peš iz Zagreba do prve postaje, kjer je mogel vstopiti v žel. vagon. Oblast nas je hotela trajno izgnati iz Hrvaške. — Revije nismo ustanovili. Nismo imeli denarja. "Radikalna" buržoazija pa je bila preveč strahopetna, da bi kaj dala v take namene. Danes seveda ta buržoazija najbolj vpije, da je pomagala razbiti črnozolto autokracijo."

Jože Zavertnik je bil mož dela. Nastali prepri med voditelji v Ljubljani in onimi v Trstu so mu zagrenili delo doma in je zato — bilo je to l. 1898 — odšel kot kurjač na Lloydovem parniku v Ameriko.

O tem mi je pisal v nekem dopisu tole:

"Sem pa tja me je mikala radi razmer doma "obljubljena dežela" Amerika, zlasti tedaj, ko je bila revolucija na Kubi. Vsi delci preiskave, ki se je vršila v Trstu konec l. 1897 in l. 1898 proti E. Kristanu in meni, a je po zaslugi sodnika Kramarja izpala za naju brez posledice, sem prišel v Philadelphijo, ko je bila Amerika že v vojni s Španijo."

Sicer je imel Trst rad. V Pod lipi (II. l.) je zapisal:

"V Trstu je bilo vrvenje vse drugačno nego v Ljubljani. Ali tudi tu so hodili agitatorji kot apostoli daleč na okoli peš na shode, ker ni bilo denarja za vožnjo. Živeli so od miloščine pri sodrugih. Čutili smo, da smo vsi eden ..."

L. 1900 je bil zopet v Ljubljani, kjer se je kot železničar in kot mož udeleževal povsod, a ni bil zadovoljen — sree je hrepenelo po delu in po širokem svetu — bil je nemirna natura — in tako ga vidimo že l. 1903 zopet v Ameriki, kjer je ostal do nenadne svoje smrti 28. avgusta 1929.

Ko sem se sešel z njim l. 1927 — po 24 letih — v uredništvu

"Prosvete" v Chicagu — nisem nikdar mislil, da bo tako kmalu konec njegovih dni.

Bil je videti čvrst in židane volje. Poln ognja in idealov. Objavljala sva takrat zlasti na njegovem domu v Clarendon Hills preteklo časa na novo. Jože mi je obljubljal, da bo začel pisati spomine — na moje uriranje lani mi je še pisemo zatrjeval, da bo pisal. Ne vem, ali je kaj v njegovi zapuščini; za zgodovino delavskega ljudstva v Sloveniji bi bili njegovi podatki dragoceni.

Jože je bil zlat človek — dobrota sama — in kako grdo so ga obrekovali; bil je poštnjak, kakršnih je malo in redko posejano — in kako so pljuvali na njegovo čast — Jože je bil delavec z vsem sreem in z vso dušo — in kako so lagali o njem.

Ali Jožetova dobrota je pozabljala zlobnost mnogih in pomagala, kjer je le mogla — njegova poštenost ni videla okolice, ki ga je čisto izrabljala — njegovo proletarstvo je bilo naravnost plemenito.

Njegovo delo tako sprva v najtežjih dneh v Sloveniji kakor po-

zijeje v Ameriki, kjer je oral ledino za socializem med rojaki kot novinar, pisatelj in organizator dolgih 26 let, bo zgodovina ocenila objektivno in ime Jožeta Zavertnika bo znanecm zgled za vzor-moža. Govorjeno po katoliško: če bi bil Jože njih vodja, bi bil proglašen za — svetnika, in njegov življenjepis bi čitali verniki v mašnih bukvah.

Upam pa, da bodo jugoslovanski delavci v Ameriki, za katere je 26 let delal, in z njimi mi v stari domovini, katerim je posvetil 12 let najlepših svojih dni, čuvali njegov svetel spomin pred vsemi in povsod.

Opomba: Slovensko meščansko časopisje je smrt enega najagilnejših slovenskih žurnalistov, ki je deloval skoro 35 let kot novinar, komaj omenilo s par vrsticami ... Bil je pač delavski novinar.

Popravek. V prvem delu tega članka o Zavertniku, priobčen v zadnji številki, četrta stran, tretja kolona članka, se glasi na vrhu "Miha Kober, ki živi danes na farmi v Illinoisu" itd. Ime je napačno. Pravilno je Miha Keber.

NAZADOVANJE FRANCOŠKE KOMUNISTIČNE STRANKE.

Razkoli med voditelji komunističnega gibanja v Franciji vplivajo pogubno na stranko.

Leta 1925 je bilo v Franciji okrog 100.000 registriranih komunistov, zadnje leto jih je bilo še 56.000, spomladi to leto jih je bilo 45.000, sedaj pa jih je še kakih 35.000.

Kakor vse druge komunistične stranke, je tudi francoska popolnoma pod oblastjo kominterne v Moskvi. Nihče ne more postati voditelj francoskih komunistov brez njenega dovoljenja, in kdor se ji zameri, ga odstavi. Kot druge komunistične stranke v važnih deželah, razpolaga tudi francoska z velikimi sredstvi ter dnevnikom, ki je bil v času povojnih preobratov vzlet socialistom. Vzlic temu nazadujejo, ker so se francoski delavci naveličali poslušati nekaj kar ni v najboljšem skladu z resnico. Skoro vsa organizirana moč francoskih komunistov je v Parizu. Podvzemajo vsakojake demonstracije, izdajajo pro teste in proglose, njihovi poslanci v parlamentu so najglasnejši, a vendar izgubljajo v članstvu. De-

lavsko ljudstvo spoznava, da izboljšanja ne pridejo preko noči, in da so delavske stranke, ki delajo konstruktivno, boljše od strank, katere se razglašajo s kričavostjo.

V tem in prošlem letu je odstopilo od francoske komunistične stranke več njenih vodilnih članov. Eden teh, preje načelnik komunistične propagande v Franciji, piše o svojem razočaranju v kapitalističnih listih v Franciji, Ameriki in drugod. Zelo obsejni taktiko fraz, na katero se komunisti najbolj opirajo. Medtem ko stranka nazaduje, ji priliva življenje policija s svojimi aretacijami. "Odkrila" je komunistične "zarote", ki pomenijo nevarnost za državo in obtožila kakih 60 komunistov.

39.000 Norvežanov bi se rado selilo v Zed. države.

Prošnjo za izselitev v Zedinjene države je vložilo v uradu ameriškega konzulata v Oslu 39.000 Norvežanov. Norveška kvota znaša samo 2.377 na leto.

PAPEŽEVA PRIVATNA KARA ZOPET NA PROGI

Železniški voz, kakor ga vidite na sliki, je bil zgrajen za svetega očeta ko je imel še posvetno oblast. Po zedinjenju Italije ga je v zela država v svojo posest, potem je bil 29 let v muzeju. Po sklenitvi miru in konkordata med papežem in vlado prošlo poletje je Mussolini ta vagon papežu vrnil. Narejen je razkošno in ne manjka se mu pozlačenih ornamentov. Predstavlja velko vrednost. Pozlačen vagon seveda ni edino, kar je sprejel papež od Italije za svoj sporazum z Mussolinijem. Bivši državnozborni poslanec Philippo Turati je objavil številke, ki izkazujejo, da je dobil papež s podpisom lateranske pogodbe 750.000.000 lir v gotovini in 1.000.000.000 v bonlih, kateri donosajo 5% obresti. Ta

denar v ameriški veljavi, ki ga je papež dobil od Italije, znaša okrog \$80.000.000, prejšnja vrednost Vatikana znaša \$30.000.000, skupaj \$110.000.000. The United Press poroča, da je Vatikan kupil nedavno na romski borzi za petindevetdeset milijonov lir delnic in bondov, za visoke vsote je kupil ameriških in angleških bondov in pa bonde poljskega državnega posojila. Ves ta vloženi denar se mu obrestuje od 5 do 7 procentov. Sveti oče, za katerega so slovenski verniki tako radi prispevali "petrov novčič", torej n' tako ubog in "oropan", kakor so nam pripovedovali kaplani in župniki. Tudi sedaj je treba vernikom marsikaj poseči v žep za prispevanje Vatikanu.

DRAMA IN GLASBA

O vprizoritvi drame "Mrak" v Chicagu

Dramski odtok kluba št. 1. J. S. Z. je v nedeljo 27. oktobra vprizoril v dvorani Č. S. P. S. v Chicagu dramo "Mrak" v treh dejanjih. Spisal jo je Branislav G. Nusič.

Dejanje drame, ki se odigrava v vasi v času vojne, je polno žalostnih, sreč pretresujočih, pa tudi zločestih slik. Podaja nam eno izmed mnogih socialnih komplikacij, ki imajo več ali manj svoj izvor v velikem vrtnu, kateri je ne samo pretresel svet do temeljev hego je podrl s svojimi pogubnimi posledicami tisočero domov ter jim vzel mir in srečo. V tej drami vidimo, kako je vojna povzročila razdejanje preproste, revne družine, v kateri se sinaša, lepa in polna življenja — njen mož je v vojni na fronti — uda uživanju na nečastne načine, kar dovede končno v tragedijo.

Prvo dejanje nam predstavi malega poscstnika Ilijo Vujina, ki je oženjen drugič z Marto Staničevico in pa njegovo hči Jekico iz prvega zakona. Marta, polna ljubezni do svojih otrok, je v skrbeh za sina Vasilija, ki je moral na bojišče. Z materinskim navdahnjenjem sluti, da se ma primeri v vojni nesreča, poleg te skrbi pa jo tare še sramota, ki je prišla nad njenega hišo vsled ljubimskih odnošajev med njenim možem in Rado, lepo in mlado ženo njenega sina. Prizadeva se pripraviti Ilijo, da bi pustil Rado, toda on ostane gluha za njene prošnje. Rada vstopi. Ona je v polnem cvetu mladosti in lepote, hrepeneca po uživanju. Ilija je očaran, hrepeni po nji in jo prosi ljubezni, ona pa ga odvrča s ciničnim smehom. Ilija blazni strasti in ljubosumnosti, ko se vrata odpro in vstopi vojak, ki privede slepega Vasilija. Mati, premagana od bolesti vsled sinove nesreče, se mukoma trudi, da pride do njega, ki stoji z razprostrtimi rokami, da jo objame. Vasilij pa stoji in čaka. Nato zavpija, "Rada, Rada, kje je Rada?" Ko ne pride, Vasilij začuti, da se je zgodilo v času njegove odsotnosti nekaj težkega. Končno izve resnico v tragičnem prizoru, ki je izobil solze iz naših oči na koncu prvega dejanja.

Drugo dejanje se odigrava v sobi hiše, ki si jo je izbrala za svoje zatočišče Rada. (Vasilij, koprnec po svoji ženi, se odloči, da jo poišče in jo privede nazaj. Sestrica Jekica ga spremlja in tolaži. Rade ne dobita doma. Zabaava se v gostilni. Zunaj brije močan veter in poje svojo melodijo duhov. Mati Vasilijeva vstopi. Prepričuje ga, da je najboljša zanj, ako pozabi na Rado, kajti pozna jo in ve, da se ne bo spremenila in da je ne bo pregovorila za povratek. "Pojdi z menoj," mu pravi, a Vasilij ljubi Rado kakor jo je, predno je odšel na vojno. Odpustil ji bo, vendar bo njegovo ljubezen in se bo vrnila. Pride Ilija, ki tudi hrepeni po Radi in gori ljubosumnja. Slepi Vasilij in njegov oči Ilija Vujin se spustita v besen prepir, med tem pride Rada. Vidi se ji, da je popolnoma v opitem stanju, toda vabljava in mikavna. Vasilij apelira na njene dobre strani, vrne se naj, in imeli bodo zopet lepo življenje. Mati, ki bi vse storila za sina, se poniža in se vrže na kolena pred Rado, proseč jo, da naj vrne njenemu sinu mir

in srečo. Rada pa se ji smeji. Ilija ji meče v silni ljubosumnosti očitke, da ima razmerja z drugimi, a tedaj se Rada razvname in ga reže z besedami, da jo zalezuje dan in noč toda zamanj si prizadeva — Ilija ti me ne dobiš! In ne povrne se k vam, pravi vsem skupaj, kajti jaz nočem spon, nočem, da bi bila priklenjena, nočem, da bi zopet umorili življenje v meni. Sedaj sem svobodna in hočem živeti svoje svobodno življenje. Ljubosumnemu Iliji se roga, drži ga, odpre mu svojo sobo s sugestijo o svojem ljubimeu, tedaj pa se Ilija, premagan od besa in ljubosumnosti zapodi za njo, nato vik in krik v stranski sobi, slepi Vasilij, ki začuti, da je njegov oči storil zločin, pa se opoteka, išče, tiplje in se onemesti od duševne mučice. Dejanja je konec.

V tretjem dejanju pride slepi Vasilij s svojo sestro Jekico v rodno vas, ki je vsa v zelenju. Tam je grob njegove matere in njegove Rade. Ptiki pojo, z brdov se čujejo kравji zvonci, pastirske piščali petje veselih vaških ljudi. Vasilij pa sedi na klopi pod Lipo in obuja s sestro lepe spomine. Ona mu pripoveduje o lepoti vse naokrog, ki jo on ne vidi, toda jo čuti in uživa. Vasilij govori preroško o bodočnosti, ko bo svet lepši, več bratstva in nič več krvavih dni.

Peter Bernik, ki je imel vlogo Ilije, jo je rešil izborna. Pokazal je čuvstva in strasti s spretnostjo igralca, ki se zna poglabiti v vlogo. Alice Artach v vlogi njegove hčere Jekice je bila ljubka v nastopanju in je rešila nalogo jako dobro, dasi vloga ni takaka, ki bi nudila igralci priliko za močne oderske efekte.

Frances (Vider, ki je predstavljal nesrečno mater, je lahko ponosna na svoje igranje. Izgledalo je, kakor da resnično čuti in doživlja svojo vlogo z vsemi tragičnostmi v nji. Solze v naših očeh so bile dokaz njenega uspeha.

Andrew Miško je imenitno izvajal svojo težko vlogo. Njegova maska in njegova mimika je bila zelo dobra. Bil je enako mojster v patetičnih kakor v močno vznemirajočih prizorih.

Rado Staničevico je igrala Ana Hribar. V pretvarjanju, ki ga zahteva njena vloga, se je znala spremeniti z najboljšimi vlesi. Dramatično in fizično je ona govarjala tej vlogi.

Priznati moram, da redkokdaj vidim amatere predvajati tako dobro kakor so igrali v tej igri. Izgleda, da imajo naši bratje Slovenskega oddelka soc. tamburaškega zbora "Budućnost". Spored, ki se začne izvajati zvečer, vključuje govor v angleščini, ki ga bo imel sodrug M. Haluška, nadalje glasbene komade, ki jih bo izvajal mladinski tamburaški zbor ter solisti na druge instrumente.

Razen tega je na sporedu enodejanka "Nesrečni Peter" v kateri nastopijo tu rojeni otroci srbskih sodrugov. Vstopnina je 25c za osebo. Zabava se prične ob 4. popoldne a program ob 8. zvečer.

Moderne drame, kakor je "Mrak", bodo vsikdar bolj ugajale publiki kakor pa tiste petdejsanske, srednjeveške, melodramatične zgodovinske igre, ki niso samo zelo drage nego tudi ne abelirajo mnogo na modernega človeka, kajti on rajše gleda, kako se problemi današnjega življenja predstavljajo njegovim očem v oderski obliki, da jih potem bolje umeva v realnosti.

Od igralcev v splošnem bi bilo želeli boljšeja povdarjanja. Bilo je oglašano da se prične igra točno ob 3., začela pa se je skoro uro pozneje. To je bila krivda avdičence. Oprijeti se moramo pravila, da je točnost lepa navada, kajti dobro vzgojeni ljudje se varajo zamud.

V avdičenci sem pogrešala naše hrvatske in srbske brate. Tesnejšo sodelovanje v tem oziru bi pripomoglo, da bi se naši nadarjeni ljudje boljše spoznali, kar bi koristilo vsem trem vejam jugoslovanskega ljudstva.

Augusta Mirc.

"Urh grof Celjski" na clevelandskem odru

Na Zahvalni dan v četrtek 28. novembra vprizori pevski zbor "Zarja" v Clevelandu opero "Urh grof Celjski". Lansko leto je ta zbor vprizoril z velikim uspehom opero "Turjaška Rozamunda", preč omenjena opera pa bo nov korak naprej v "Zarjinih" uspehih.

Opero "Urh grof Celjski" je komponiral V. Parma. Je to ena prvih slovenskih oper. Igrana je bila v Ljubljani in v Mariboru v državnih opernih gledališčih. Kritiki so se o nji laskavo izražali.

Zanimanje za njeno clevelandsko predstavo je že sedaj veliko. Tudi iz zunanjih naselbin povprašujejo po vstopnicah. Iz Detroita je "Zarja" dobila sporočilo, da pride na predstavo večja skupina. Vstopnice v predprodaji se dobe v sladstičarni Mrs. Kušlan v Slov. nar. domu ter pri pevecih in pevkah "Zarje". Preskrbite si jih čimprej, če hočete vi izbrati sedeže, kajti pozneje se bo ste morali zadovoljiti z onimi, ki bodo še na razpolago. — J. K.

Privedba mladine srbskih sodrugov na north side

Chicago, Ill. — V prostorih srbske socialistične organizacije št. 20 JSZ. na 2250 S. Clybourn Ave. bo v nedeljo 3. novembra popoldne in zvečer privedba mladinskega oddelka soc. tamburaškega zbora "Budućnost". Spored, ki se začne izvajati zvečer, vključuje govor v angleščini, ki ga bo imel sodrug M. Haluška, nadalje glasbene komade, ki jih bo izvajal mladinski tamburaški zbor ter solisti na druge instrumente.

Razen tega je na sporedu enodejanka "Nesrečni Peter" v kateri nastopijo tu rojeni otroci srbskih sodrugov. Vstopnina je 25c za osebo. Zabava se prične ob 4. popoldne a program ob 8. zvečer.

Velika udeležba na predstavi drame "Mrak"

Chicago, Ill. — Prva predstava kluba št. 1 v tej sezoni je bila vprizoritev B. G. Nušičeve tridejanske drame "Mrak". Vzlic lepemu solnčnemu dnevu in "preznanju" je bil poset obilen. Igra je avdičenci ugajala. Kratke nagovore sta imela Fr. Zaitz in D. J. Lotrich.

ZANIMIVO PERUŠKOVO PREDAVANJE.

H. G. Perušek je predaval v petek 25. oktobra v klubu št. 1 JSZ. v Chicagu o likovni umetnosti na Slovenskem in o slovenskih umetnikih. V uro in pol trajajočem govoru nam je predstavil slovenske slikarje in kiparje ter opisal njihova dela.

Udeležba na predavanju je bila velika.

Privedbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij. November.

FRANKLIN-CONEMAUGH, PA. — Shod in veselica kluba št. 5 JSZ. v lastni dvorani na Franklinu v soboto 2. nov.

SPRINGFIELD, ILL. — Vinška trgatov klub št. 47 JSZ. v soboto večer 2. novembra v Slov. nar. domu. FOREST CITY, PA. — Slavnost dvajsetletnice kluba št. 10 JSZ. v soboto 9. novembra v dvorani pev. druš. "Zvon".

DETROIT, MICH. — Javen shod, deklamacija in petje s sodelovanjem klubov št. 114 in 115 JSZ. ter pevškega zbora "Svoboda" dne 10. nov. v Slov. nar. domu.

CANONSBURG, PA. — V nedeljo 24. novembra konferenca JSZ. za zapadno Pensilvanijo.

CLEVELAND, O. — "Zarja" vprizori na Zahvalni dan v četrtek 28. novembra v S. N. Domu opero "Urh grof Celjski".

December.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 1. decembra koncert pevškega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

BARBERTON, O. — Koncert in veselica kluba št. 232 JSZ. v soboto 14. decembra.

CLEVELAND, O. — V soboto 21. decembra predkonferenca privedba JSZ. v Slov. nar. domu.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 22. decembra konferenca JSZ. v prostorih kluba št. 27 v Slov. nar. domu.

BRIDGEPORT, O. — Veselica in predstava kluba št. 11 skupno s društvom v soboto 28. dec. v Sloven. št. dvorani na Boydsville.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova zabava kluba št. 1 v torek 31. dec.

1930.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 26. januarja angleška predstava kluba št. 1 v dvorani ČSPS.

BARBERTON, O. — Maikaradna veselica kluba št. 232 JSZ. na Pustni večer 3. marca.

CHICAGO, ILL. — Predstava dramskega oddelka št. 1 v nedeljo 30. marca v dvorani ČSPS.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 27. aprila v dvorani ČSPS.

CHICAGO, ILL. — Dne 1. maja majska slavnost kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporočijo datume svojih privedb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

Joško Owen: Za Solncem

(Nadaljevanje.)

Od tu sem se vrnil nazaj v Etruščanski muzej. Tu je najfinjša zbirka etruščanskih izkopnin. Od tam pa v egiptovski odtok. Tu je tudi lepa zbirka kipov, mumij, amuletov, papirov itd.

Od tam sva prišla v Galleria delle statue, ali galerijo kipov. Kdor ljubi klasično umetnost bo užival. Tu je speča Ariadne, za katero pravijo, da je delo Praksitelja. Potem Heros, za katerega je rekel Praxiteles, da je njegovo najboljšo delo izdelano leta 367 pr. Kr. Nadalje Apolon Sauroctonos, Praksitelov, Narcisus, Penelope iz petega stoletja pred Kr.

V Cortile del Belvedere je sloveči kip Belvederskega Apola in nišne skupne slovitve Laocoon-ove grupe izdelane od Agesandra, Athenodorosa in Polydorosa v prvem stoletju pr. Kr. Potem je nekaj finih del od Canove. In Apoxiomenos, kip atleta snažečega se po cirkuški predstavi, eno najboljših del Lypsippusa iz četrtega stoletja pr. Kr. Zatem sledi tisoče del najboljših grških in rimskih mojstrov razvrščenih v dvoranah, hodnikih in sobah. Tako boš hodil ure in ure iz dvorane v dvorano napolnjenih s kipi in vsaka soba, vsaka stena in strop so slikane v drugem stilu. Nekaj boš opazil, ko hodiš po dvoranah: velike bazine iz marmorja, tako zvani vomitoriji. To so ostanke nekdanjega imperijalnega Rima. Čudovito lepi bazini, ali služili niso nič kaj lepi stvari. Vsk bogat rimski dom je imel to vključeno v opremlitve. Rimske pojedine in orgije so pač znane. Kadar se je bogati senator tako najedel, da ni mogel več dihati je šel v posebno dvorano zraven obednice, ki je bila opremljena s takimi bazini. Čez nekaj časa je je prihajal ven — spet pripravljen za nadaljno pojedino.

Pinacoteca.

Vatikanska galerija slik (Pinacoteca) ni velika ali se jo splača ogledati. Tu je veliko izbranih del najboljših italijanskih slikarjev, npr. Rafaelova slovitva slika "Izpremenjenje", katero on radi smrti ni cele dovršil. Potem so dela od Fra Angelika, in nekaj finih del od Filippo Lippi, Leonardo da Vinci — St. Jerom (nedovršen). Potem je več del od Pinturicchio, Titiana, Caravaggio, Reni Doménichino, Murillo itd.

Stem sem bil v Vatikanu gotov. Ogromen muzej z najfinjšimi deli, kjer človek v resnici ne ve, kje bi začel gledati, da bi mogel vse to zmašiti v dva kratka dneva.

Nekaj, kar si menda v Rimu vsak potnik ogleda, je Via Appia. Tudi jaz sem jo mahnil nekega vročega popoldneva proti Forum Trajanum od koder te potegne navaden nič kaj romantični bus za par lir proti Via Appia antica, Caracalovim kopalnicam in katakombam.

Počasnost v Rimu.

Ob eni bi se mogli odpeljati, ali bilo je že davno dve ura ko

smo jo odrinili. V Rimu ne poznajo naglice. Prav počasi smo se pomikali mimo Palatina proti Porta St. Sebastian.

Via Appia se je v nekdanjih časih začela pri Porta Capena, to je bilo v bližini Circus Maximus, ter je vodila v Capua in od tam pa v Brindisi. Ime je dobila od Appius Claudiusa, ki jo je dal zgraditi v letu 312. pred Kr. Imenovali so jo Regina Viarum (kraljico cest), in to ne samo radi velikega prometa z orijentom ampak tudi radi lepih spomenikov in grobov. Ob tej cesti so bili pokopani Scipio, Claudius, Milo, Cecilia, Metella, Livia, Seneca etc. Po tej cesti se je vrnil po razdejanju Kartage sloviti Scipio Afrikanus, in Marius je bil tu sprejet z velikanskimi častmi po zmagi Jugorthe leta 106. pred Kr. Tudi Titus je imel tu svoj triumfalni vhod po destruktiji Jeruzalema. Še danes je interesantna. Še, nekdanja slava je minila in spomeniki ter grobovi so padli v prah. Samo tu in tam še vidiš kamne "miljnike" z nekdanjimi rimskimi napismi. Okrogli, rezani kamni, ki tvorijo tlak, so še isti po katerih so hodili trimviri nekdanjega Rima. Samo okolica je izpremenjena. Tam, kjer so bili evetovi vrtovi, polja in vile — je danes Campagna, pustna prazna ravina polna močvirij in — malarije. Kot pravi pregovor: Vse se izpreminja.

Katakombe.

Peljali smo se do velikega Okroglega mavzoleja, grobnica Cecilia Metella in od tam smo se obrnili nazaj proti katakombam. Na obeh straneh vie Appia so katacombe. Jaz sem si ogledal samo Kalistove, čeprav jih je tu v bližini devet.

Katakombe so podzemski grebišča židov in kristjanov iz časa preganjanja, ki so se vršila v zadnjih treh stoletjih rimskega cesarstva. Tu pod zemljo so imeli svoja shajališča in obrede. Da so bila obširna, se lahko računa iz tega, da dolžina vseh do danes odkritih tunelov meri čez 600 milj. Bilo nas je kakšnih trideset turistov: Nemcev, Amerikancev itd., pripravljenih pogledati podzemlje. Velik star padre z veliko svečo v roki nas je peljal skozi velike obokne v podzemlje. Je zelo interesantno in bi priporočil vsakemu, ki pride v Rim, da si jih ogleda. Grobovi, ki so na obeh straneh vsevani v stene predorov so večinoma prazni, samo tu in tam vidiš še kakšne kosti ali pa malo oljno svetilko, kakršne so rabili v tistih časih. Stegne so vse popisane in tu in tam celo poslikane. Padre nam je povedal, da formirajo rovi v teh katakombah štiri nadstropja in da ne puste nobenemu posamezniku ali skupini v katacombe brez skušenega vodnika, kajti enkrat zgubljen v teh labirintih — ne prideš več ven, kar mu nismo ugovarjali.

Lukus v starem Rimu.

Od tu smo odšli v v Caracalovo kopalnico. To so velikanske

razvaline, ki še danes čudovito lepo kažejo naprave nekdanjih luksurijskih Rimljanov. Vse še vidiš — mozaik na tleh in na stenah, potem tri velikanske dvorane — frigidarium, tepidarium in caldarium. Mrzle, mlačne in vroče kopeli. To je bilo veličastno poslopje, katero so nadkrijevale mogoče le Dioklecijanove kopeli, ki so pa bile postavljene v poznejši dobi. Velikanske galerije strehe, hodniki okrašeni z bronom in marmorjem, mozaiki in najlepši kipi kar jih je zmogla umetnost. Spodaj pa ogromne kurilnice, kjer se je grela voda in producirala para za kopelji. Na levi strani od via Appia so odkrili pet kilometrov dolgo podzemeljsko galerijo, ki je vezala kopelji s cesarsko palačo in po kateri so donášali sužnji vse potrebne stvari gostom. Tu se je tudi nahajala knjižnica, telovadnica in mala arena za borbe. Pač dobro se je znala zabavati nekdanja rimska gospoda.

Capitol.

Zadnje dneve mojega bivanja v Rimu sem si ogledal še Capitol, Pantheon, Angljski grad, Dioklecijanove kopelji in pa Narodni muzej.

Capitol je eden glavnih gričev Rima. Tu so vladne palače, spomenik Marka Avrelia, edini bronasti spomenik iz nekdanje dobe in pa Capitolinski muzej. V tem muzeju nisem bil radi praznika katerih je toliko v Rimu. Isti dan sva si ogledala Mamertinsko ječo, ki je bila kljub prazniku odprta.

To je bila glavna ječa Rimske republike. Imenovala se je Tullianum — Etruščansko tullus, studene, kar pomeni, da je bila v starodavnih časih navadna rezervoar Capita. Danes je ta ječa razdeljena v dva dela, zgoraj cerkev in spodaj originalna ječa. Ko sva bila z ženo tam, je bila natlačena vernikov. Ječa napravi nate silni vtis. Ogromni štirioglati kamni, ki formirajo zid, diše po zatohlosti ključ-svečam in kadilu, ki je napolnjevalo prostor. Postavil sem se v kot in mislil v tiste strašne čase, ko je bil ta mali prostor natlačen jetnikov. O! tu je peljal predor naravnost v Kolozej. Stopnje, ki vodijo danes v spodnje prostore nekdanji niso bili. Bila je samo ena odprtina na stropu, skozi katero so spuščali jetnike. Tukaj je bil zadavljen Jugorthe, Verjinetori itd. Kristjani časte ta prostor, kajti tu sta bila zaprta sv. Peter in Pavel. Gotovi zgodovinarji to zanikajo. Legenda pravi, da je sv. Peter sprebrnil stražnike; kjer ni bilo vode je napravil kot Mojzes — udaril je ob skalo in voda je pritekla. Stal sem ob steni in gledal pobožne vernike, ki so se vrstili pri odhodu in z veliko pobožnostjo pili vodo, ki jim jo je točil cerkvenik proti malemu bakšišu . . .

(Dalje prihodnjic.)

"BEG IZ TEME" je knjiga, katero je Proletarec izdal za vas. Vsebuje dela najslavnejših ruskih pisateljev. Naročite jo.

VELIKO ŠTEVILO POTNIKOV

ki so letos potovali v Evropo in kupili vožnje listke pri nas je priča o naši točni potrebi.

Za božični izlet v staro domovino že sedaj prejemo predujeme. MI PRODAJAMO PAROBRODNE LISTKE ZA VSE PAROBRODNE DRUŽBE.

Izvršujemo listine za izjave, prošnje za deklaracije o zakonitem povratku nazaj, prošnje za potne liste in dovoljenje za povratek v Ameriko in vse druge legalne dokumente.

PREPRIČAJTE SE

kako koristno za vas je, če pošljete denar z našim posredovanjem.

DENAR POŠILJAMO RAZEN V VAŠO DOMOVINO TUDI V VSE OSTALE DELE SVETA—POTOM POŠTE IN BRZOJAVA—V INOZEMSKI VALUTI ALI PA V DOLARJIH. HITRA POSTREŽBA, NIZKE CENE.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Wm. B. PUTZ
Cicero's LEADING LARGEST OLDEST Florist
Cvetlice in venci za vse slučaje
5134 W. 25th St., Cicero, Ill.
Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143

Lične tiskovine, hitro in po zmernih cenah, vam izdela

TISKARNA "SPRAVEDLNOSTI"

Last Češke federacije S. P.

2534-36 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Crawford 3333

"Proletarec" se tiska pri nas.

HANS KIROHSTEIGER:

Pod spovednim pečatom

(Roman, poslovenil E. K.)

(Nadaljevanje.)

Toda ko se je komaj izza ure vrnil, je zaman iskal župnika. Ni ga bilo več.

Dolgo je sedel duhovnik kakor brez misli na svojem mestu. A v tem času se mu je povrnila duševna moč, pač slabotna in počasi, a začela je vendar zopet delovati. Akoravno so mu bile misli še zmedene, akoravno mu je bila temna bodočnost pred očmi, mu je bilo vendar že jasno, kaj so pomenile zadnje besede neznanega dobrotnika: Postal naj bi bil orodje cerkvenih sovražnikov. To pa ni mogel in ni hotel. Kaj ni pretrpel vse grozote tekom leta iz ljubezni do cerkve, ker ni hotel prelomiti pečata njene izpovedi? Naj razglašajo drugi svetu svojo ljubezen do cerkve z lepimi, navdušenimi besedami, on ji ostane zvest v srcu, v ječi, v sramoti in v ponižanju, pa če bi moral zato poginiti lakote.

Na to sveto zvestobo do cerkve, ki je pahnila od sebe najboljšega služabnika, seveda ni mislil bivši menih. Plemenito srce ga je sililo, naj pomaga ubogemu prijatelju. Sam pač ne more storiti ničesar. Za uboge, ki jih je cerkev izpodila, je bilo najti pomoči samo pri takozvanih sovražnikih cerkve.

Ko se je torej povrnil v gostilno z radostno vestjo, da je obljubil njegov gospodar župniku začasno službo v uredništvu "jutranjega lista", je korakal ta že skozi predmestje. Sam ni vedel, kam gre. Le eno čustvo ga je navdajalo in to ga je gnalo iz mesta, v katerem prebiva škof, kjer stoji samostan, ki so mu vzeli v njem najsvetejše: njegov poklic in kjer bi dobil miloščino za izdajstvo svoje cerkve.

In vendar je imel, ne da bi bil vedel, vodnika na tej poti brez smotra. Prijazno ga je spremljevalo solnce. Sledeč njegovi luči je nameril korake, kakor da je samoobsebi umevno, proti zapadu. Zato pa se mu je solnce kaj ljubeznivo nasmajevalo. Skoraj celo leto ga že ni videl in tukaj, med tratami in polji se je bliščalo vse lepše, nego po prašnih mestnih ulicah. Kakor da hoče pomladiti kri, ki mu je skoraj zmrznila med samostanskimi zidovi, je prodiral skozi suktnjo. Kmalu je bilo obnovljeno staro prijateljstvo med obema. Kakor je bil navzven nekdanji, ko je obiskoval bolnike po planinah, je sleknel suktnjo in jo vrgel čez ramo, da so ga tem ložje dosegali žarki ljubelega prijatelja.

Pa kako ljubeznivo se je pogovarjal solnce z njim! Pokazovalo mu je lepe cvetice ob poti, zoreče sadje na drevju, vabilo ga je, naj zapoje s pticami. To je bila seveda prevelika zahteva, ali vsaj pobožno je poslušal škripanje petje v nedosežni višavi in boljbolj je pozabljal na zvonjenje samostanskih zvonov v mestu, od katerega se je z vsakim korakom dalje odmikal.

Seveda, prav daleč ga niso prinesle tresoce se noge, ko mu je dalo solnce poljub za slovo in obljubo, da ga spremi zopet dalje.

Pod jablano je sedel, ko je solnce zapadlo za nizkim pogozdenim gričem. Prav blizu njegova so začeli cvrčki svoje nočno petje, doli ob potoku je zadonelo kvakanje neutrudljivih žab, na drevesu pa je zapel ptič svojo dolgo večerno molitev. Na oddaljenem dvorišču je še lajal pes in enakomerno bobnenje mu je naznanjalo, da se pelje železniški vlak po ravnini.

Kako mehko je bilo ležati tukaj v visoki travi v primeri s trdim pokorniškim ležiščem v samostanu! Kako mil je bil ta zrak, če je pomislil na dišavo trohobe med mračnim zidovjem, tukaj ni zaklenjenih vrat, ne zamreženih oken. Oj, svoboda, kako si lepa!

Kar so mu vzeli ljudje, mu je povrnila priroda. Ves dan je gredo solnce posteljo zanj, v kateri je zdaj sladko zaspal. Tisoč in tisoč zvezdic je gledalo z otroškimi očesi nanj. Jablana je zvesto bdela nad svojim gostom in je iztegnila svoje roke, da ne pade jutranja rosa nanj.

Štiri dni je Hercog tako potoval. Drugi dan je našel v svojem žepu molek in deset kron. Nič ni razmišljal, odkod prihaja ta potnina. Saj se ne bi bil spomnil, da je denar od brezbožnega zdravnika, pa ne od pobožnega samostana. Dalje in dalje je romal s solncem proti zapadu; venomer po polju in po tratih, skozi gozdičce in ob žumečih potokih je držala njegova pot, ki ni imela smotra.

Srce se mu je odpiralo, duh se mu je jasnjal. Njegovo najboljšo prijateljico prirodo je zopet našel in ona je znala ves dan pomenkovati se z njim, tolažiti ga zaradi krivice, ki ga je doletela in mu sipati cvetice na novo življensko pot.

Ze je lahko zopet mirno razmišljal o svojem položaju. Ali se ni morda podal na napačno stran? Ali se ne bi vrnil in šel rajše k svoji sestri?

Ne, ne! Le tega ne, le tja ne! Kako naj bi ji še pogledal v očitačoče oči? Kaj mu ni privezala Ankinoga blagra na dušo? In on ni smel iztegniti svojih rok, ki jih je vezal spovedni pečat, da bi bil rešil ljubimko svoje sestre. Niti z besedico se ne bi mogel opravičiti pred svojo sestro, ker ne bi mogel reči njej, kakor ni mogel povedati škofu, da je spovedni pečat vsega kriv.

Hitel je dalje, skoraj v slepem nagonu proti meji Nemčije. Proč iz države, kjer ima cerkev pravico uničevati najboljše duhovnike. Ravno tako sledel nezavednemu nagonu, kakor lastovke, ki tudi beže pred bližajočo se zimo in iščejo v tujih deželah novega leta.

Bil je peti dan njegovega potovanja in popoldne je bilo solnce že več kakor prijazno osamljenemu potniku. Vroče znojne kaplje so mu curkale po čelu. Na robu senčnatega gozda je sedel in zrl v rodovitno dolino. Lepo, čudovito lepo je bilo tam doli. Tudi v raju ne bi moglo biti lepše. Tukaj so morali živeti dobri ljudje.

Na griču, ki so ga obdajali krasni razkošni vrtovi, se je dvigalo veliko, ponosno poslopje, večje nego knežji dvor. Sladek spomin na srečne dni je vstal v Hercogovi duši. Tukaj je bil že pred mnogimi leti. Dobro je še poznal vsa štiri stolpe. Dva je imela samostanska cerkev, enega prelatura enega pa pokopališna cerkva. To je bil krasni samostan Limpah. Tukaj je bil že nekdanji kot prelatski gost. Poučeval je ubozega dečka in njegov nekdanji dijak je sedaj prelat tako krasnega samostana. Obšel ga je skoraj kes, da ni postal sam samostanski duhovnik. Toda to ni bil nikoli poklic zanj. Premalo se mu je zdelo, vedno le moliti brevir na koru; kot duhovnik je hotel služiti človeštvu. Da bi v samostanu dobro jedel in pil, ni bil namen njegovega duhovništva; srečen je bil, da je smel prinašati v žgočem solnčnem žaru, v dežju in viharju v snežnem zametu svojim revežem čez visoke hribe tolažbe in pomoči.

Se nekdo je bil v tem samostanu, ki ga je poznal. Toda stari pater Oto, nekdanji njegov inštruktor na gimnaziji, gotovo ne živi več.

Dolgo je sedel Hercog na tem prostoru, zatopljen v pogled krasnega samostana in ljubekega trga, čegar hišice ob glavni cesti so bile videti spričo samostana kakor piščanci, ki teko za koklo.

Hercog je primerjal ta prosti solnčni dvor z mračnim samostanom, za čegar zidovjem je bil tako dolgo jetnik. Tukaj življenje, tam smrt. Tukaj mir, tam mučenje samega sebe. In vendar hočejo baje povsod služiti enemu bogu.

Blažen mir je plaval nad samostanom in nad rajsko dolino. Mir! Oh, da bi ga mogel najti tudi on! Zakaj vendar ne! Gospod prelat mu je bil vedno prijatelj; celo kaplana bi mu bil poslal ako bi mu bil dal škof rudiadikejco. In prelat tudi ni podložen tujemu škofu. Seveda, za duhovnika ne bi mogel vstopiti v samostan. Ali kako srečen bi bil, ako bi našel tukaj je malo celico in vsakdanji kruh! Zaslužil bi si gotovo oboje dvojino in trojno. Na samostanski pristavi, v zakristiji, v biblioteki, povsod bi našel dela kot služec brat. In dolgo mu itak ni več živeti. Česa naj si še želi na svetu, kakor miren prostorček, kjer lahko pokojno umre? Ako je zanj še miru na svetu, tedaj ga je sam Bog poslal v Limpah.

Kakor glas iz nebes je začel zvoniti zvon, jasno kličoč: Pokoj! Pokoj! Drugi mu je sledil z enakim zvokom. Ze je bil Hercog na poti, ko se je oglasil še tretji zvon z naznanjanjem miru in končno je pelo vseh sedem samostanskih zvonov harmonično pesem miru v visokih in globokih glasovih. A ko so vsi zadoneli, je bil Hercog že pri cerkvenih vratih, okrašenih z bogato umetniško rezbarijo.

Sveta tajnostna tema je vladala v cerkvi in se je povečala, ko se je položil črn oblak pred solnce.

Na glavnem oltarju so gorele voščene sveče, ne da bi razžirjale kaj svetlobe, tako skrivnostno, kakor da ni ta sveti kraj več na grešni zemlji. Kakor blaženi duhovi iz svetovja miru se je orkazalo dvajset menihov v belih oblekah pred božjim tabernaklom. Kakor svetnik je bil pred njimi prelat z zlatim križem na prsih.

Zvon je poklical sveto občino k večernici. Zdaj so zapeli slavospev božji tako slavnostno in vzvišeno, da so potekle staremu župniku solze po obrazu. Saj je poznal vsako besedo in malo da ni zapel v svojem kotu zdaj z menihi na glas. Toda kaj bi bil smel on, zavrženi sin cerkve, pomečati svoj glas s svetim petjem teh duhovnov? V srcu pa je moral peti. Izmed vseh glasov je razločil doneči spev prelatov. Kako krasno je znal peti božjo slavo! Da, med temi pobožnimi duhovniki bi našel zopet svoje ga boga, od katerega ga je ločil škof. Solza za solzo je kapala nekdanjemu župniku iz oči; tukaj je našel svoj zadnji cilj: pokoj duše.

Tudi zemljo so poskropile blagoslovne kaplje; solnce je raztopilo črni oblak v oplodujoč dež.

Menihi so že zdavnaj zopet izginili iz svojih umetniških, starih kornih stolov. Samo dva sta še ostala v cerkvi: Bog v mramornatem, z zlatom obloženem tabernaklu in povsem v ozadju stari s povezanimi rokami, ki jih je dvigal k molitvi pred lice. Celu uro je molil za prijazen sprejem v samostanu in ko je končno stopil iz cerkve, so se svetila kamna na samostanskem dvorišču kakor da jih je kdo ravnokar umival. Solnce se je smejalo kakor otrok izza kopelji in tudi lice starega moža se je zdelo s solzami pomlajeno za mnogo let. Čudno! V najhujši bedi ob najtežjih dolžitvah, v mrazu in v lakoti ni mogel tako plakati; ali upanje, da najde dobre ljudi, je storilo, da je zahtel iz globočine pra.

Neodločen je še stal na samostanskem dvorišču. Da bi le prelat že vedel za njegovo nesrečo? Kako usmiljeno in ljubeznipolno ga pač sprejme! Kdor zna tako krasno peti slavo božjo, mora biti dober človek. Toraj v božjem imenu h komorniku, da ga naznani.

V tem hipu je prišel skozi vrata star, častitljiv samostanski duhovnik. Takoj je posegel v žep, da bi daroval navideznemu beraču nekoliko vinarjev, ter je hotel iti dalje. Toda Hercog ni sprejel miloščine. Imel je od denarja, ki ga je bil našel v žepu suktnje, še krono, seveda zadnjo. Ali sedaj, ko je našel nova nebesa, ni več potreboval denarja. Stari menih se mu je zdel znan. In vprašal ga je:

"Oprostite, prečastiti, ali niste pater Oto?"
"Seveda. Sem, sem. A sedaj nimam časa."
"Tudi za vašega nekdanjega dijaka Hercoga ne?"
"Kaj? Vi ste Hercog? Ni mogoče. Ta je sedaj župnik v Gospojini. Vi pa, vi —"
"Ste ubog berač, ste hoteli reči. Kaj niste slišali ničesar o moji nesreči?"
"Ne čitam časopisov. Ali župnik Hercog ne morete biti na noben način. Saj niste duhovnik."
(Dalje prihodnji.)

ODBORNIKI A. F. of L. POZDRAVLJAJO MAC DONALDA

Ko je prišel MacDonald na svojem nedavnem obisku v Toronto, Kanada, ga je povabila na svojo konvencijo Ameriška delavska federacija. Sprejela ga je navdušeno, svesta si, da ima pred seboj resničnega predstavnika angleškega delavstva. Na sliki od leve na desno je tajnik A. F. of L. Frank Morrison, MacDonaldova hči Ishbel, Ramsay MacDonald, Wm. Green, predsednik A. F. of L. in drugi odborniki ter delegatje.

DOPISI

REV. PAKIŽ UMRL.

West Allis, Wis. — V torek 22. oktobra je umrl westallški slovenski župnik Rev. Marko Pakiž, star 70 let. Da pišem o pokojniku, je vzrok ta, da je bil on duhovnik, ki je živel za svojo službo in tudi trpel zanj. Njegovo stališče je bilo, da je naloga duhovnika učiti strpnost, navajati ljudi k pravi bratski slogi, ne k sovražstvu, kakor delajo klerikalni duhovniki. Tudi svetohlinstva in farizejstva ni negoval.

V fari je imel med tistimi katoličani, ki hočejo biti bolj katoliški nego papež v Rimu, tudi nekaj sovražnikov. S podpisom enega teh je bil izdan letak, v katerem se ga yprašuje to in ono. Mož je medtem umrl in s tem je dana prilika, da pride sem "energičen" župnik in napravi iz fare klerikalno gnezdo.

Pokojni Pakiž je bil rojen v Soderazi pri Ribnici 21. marea 1859. V Ameriko je odšel l. 1892 in deloval na župnijah v St. Paulu, Minn., Calumetu, Mich., Collinwoodu, O. in potem 21 let v West Allisu in Milwaukeeju.

Bil je naprednih nazorov, bral je mnogo in različne liste. "Proletarca" ni skrival. Bil je njegov naročnik mnogo let.

Poročevalec.

POSLANO.

Chicago, Ill. — Od kar izhaja Proletarce v tej obliki, sem pronašel, da je bolj resnega in puzornega značaja. Ogbilje se dopisov iz zasede brez podpisa, kar je dolžnost delavskega in socialističnega lista. Ako se tako ravna, ima priložnost, da se naprednemu delavstvu priljubi. Jaz mislim, da prinaša več naprednega in podučnega čtiva, kot kedaj poprej.

V oslovski rubriki "Resnim in pametnim za smeh in kratek čas" sem čital, kako Florijan gasi ogen taktike Chas. Bartuloviča. Obrnil se je nekoliko tudi na severno stran, za kar mu gratuliram. Sluti, da je Bartulovič zasedal svoje seme tudi pri nas. Naprednemu članstvu pa se odpirajo oči, kar bo pokazala bodočnost.

Florijan pravi, da bo vino kmalu dobro. To je prav, kajti iz vinjenih glav, ki niso naprednega mnenja, se marsikaj izve.

Florijan, le odkritosrčen bodi, tudi jaz sem na tvoji strani. Medved se ne boji socializma, ker je vzgojen v njegovem duhu od mladosti. Socializem ne izhaja iz kutarjev in milijonarjev, ne iz vinjenih in bolnih glav, nego iz vrst trpinov. Delavec, ki se bore za odpravo tlačanstva, hočejo za vse enake pravice in za svoje cilje delajo složno. Pot v boju za te principe v prošlosti je bila trnjeva. V bodoče ne bo nič gladkejšega, ali Medved se je ne straši. Socializma se ne sramuje. On je za poštna načela in proti Bartulovičevi taktiki, ki zastavlja pot našemu izboljšanju. Zato je ogrožen Florijan.

John Medved, 2261 Marragansett Ave.

Nov slovenski list v Chicagu

Dne 25. oktobra je izšla v Chicagu prva številka novega slovenskega tednika "Svoboda". Izdaja ga "Jugoslavanska prosvetna zadruga Svoboda". Urednik je Andrew Kobal, imena u pravnih odbornikov pa v listu niso navedena. Urad lista je v Bergerjevem posloju na Lawndale Ave. Najaktivnejši pri prodaji deležev, ki so po \$25, in v agitaciji za naročnike, kakor se čuje iz govoric, so še izkazali Paul Berger, Frank Vidmar, Fr. Pečnik, Victor Zupančič in nekaj drugih.

V vabilu na naročbo pravi novi list, da je namenjen "treznim elementom med našim priselutivom, rojakom, ki niso fanatični za nobeno stran, pa naj bodo katolišnega ali verskega ali političnega prepričanja." — Akejta za ustanovitev novega lista se je začela po prošli konvenciji SNPJ.

Prebivalstvo mesta Beograd po narodnostih

V Beogradu, glavnem mestu Jugoslavije, je glasom statistike, ki jo je objavil podpredsednik občine, 5334 Slovencev, med njimi 2978 žensk. Rusov je v Beogradu 9.432, Nemcev 9329, Madžarov 4980, Čehov 2332, Rumuncev 1147, Slovakov 650, 1651 židov, 605 Špancev, zatem slede po številu Francozi, Grki, Turki itd. Angležev je v Beogradu 126. Srbo-Hrvatje tvorijo 82% beogradskega prebivalstva. Slovenci so leta 1921 tvorili nekoliko nad 1% Beogradčanov, sedaj pa so narasli na dva in pol odstotka. Vseh prebivalcev šteje Beograd 226.289.

Bi radi knjige? Pročitajte cenik knjig v tej številki "Proletarca".

CHICAGO JE ZMAGALA NA CELI ČRTI

s svojimi

... najhitrejšimi vlaki

INTERURBAN ELETRIČNE ŽELEZNICE V AMERIKI!

1929 v Atlantic City. Na drugem mestu je bila North Shore Line, dočim je Chicago Aurora and Elgin (The Sunset Lines) prišla na tretje mesto.

ZMAGA za čikaške interurban železnice na celi črti! Dobile so prvo, drugo in tretjo nagrado v narodnem kontestu za brzo vožnjo. V tem kontestu so bile najhitrejše interurban železnice Zdr. držav in Kanade. Prvenstvo je odnesla South Shore Line, kateri je bila dodeljena trofejna zmaga na konvenciji zastopnikov Ameriških interurban električnih železnic dne 1. oktobra

Pripomniti je treba, da te nagrade niso bile podeljene za kak poseben slučaj brzine, pač pa kot stalni rekord brzine, s katero se vozite na teh železnicah vsak dan v letu. Zanimivo je tudi to, da so vse te železnice pod istim vodstvom in da napredujejo skozi celo leto, vse to pa nudi Chicagu najboljšo prometno poslužbo.

Za cene, vožnji red in druge informacije na vseh treh progah se obrnite na Consolidated Ticket Office: Outing in Recreation biro, 72 West Adams St. Tel. Randolph 8200.

Z električno železnico dospete hitrejše do svojega cilja

Ramsay McDonald's Visit

The splendid impression made by Ramsay MacDonald in America, the sincerity of the country's welcome to him, and the apparent progress he has made in furthering the great cause of peace are all matters for heart-felt rejoicing. No agreement on parity of itself is so important as the change in Anglo-American psychology. Mr. MacDonald has brought about. Although Mr. MacDonald has properly abstained from doing anything that would give a party complexion to his visit, his mere presence and the fact that he is a Socialist cannot help but further the cause of a strong party of the workers with hand and brain here in the United States. Ramsay MacDonald himself must rejoice in that fact. Surey he is too wise a man and his memory of years not far gone in his own country and in ours too keen for him not to be aware how precarious in the great crusade for peace is the support of those big capitalists and imperialists who dominate our government in America. We shall credit these men with a sincere desire to avert another World War. We do not credit them with any willingness to pay the price of peace by substituting throughout the world cooperation for exploitation. For all progress toward peace with any group of Americans that the Labor Prime Minister of Great Britain may make we rejoice, but that progress cannot be secure until the Labor Party in Great Britain has as its ally and friend a similar party of similar strength in our own country. Not men who hate Ramsay MacDonald's social ideals and once would gladly have seen him in jail or in hell, but those who share them can be trusted to bring peace to the world.

The Marion Massacre

The much heralded new capitalism has done less than nothing to avert one of the most cowardly massacres in American labor history at Marion, North Carolina. Nor is there as yet any indication whatsoever that Gov. Gardner's fair words much praised in the Northern press will make the state of North Carolina other than what it has been: the open ally of a mill management which, according to reliable witnesses, boasted that it deceived the workers in the agreement settling the first strike and later exulted that it took much less lead to kill strikers in North Carolina than soldiers in the World War. Even the hospital is under this influence so that the wounded in the massacre were charged for treatment. A doctor refused to change a dressing until he got \$25.

Plain decent humanity, the rescue of America from barbarism, the well being of the whole working class, demand that we make of the blood of the martyrs of Marion the seed of a strong and powerful labor movement in the South. We profoundly hope that the whole A. F. of L. will promptly put men and money as well as good wishes behind this fight. — L. I. D.

Australian Labor Wins

Labor wins a political victory in Australia and gives the British Labor party company in the dominions.

A few months ago the Tories won the state election in Queensland, and there were boasts, in the United States, that the Tories would put an end to the public insurance and the state railway in Queensland. But our private utility fictionists were only up to their usual tricks. These public industries in Queensland are such good profit producers and save so much taxes that the Tories do not dare to turn them back to private parties. They show how Americans can reduce taxes if they want to. Take over more profit producing industries and charge the customary rates and put the profits in the public treasury; then taxes can be reduced or perhaps abolished altogether.

When Labor wins in Australia, workingmen in America can no longer say that Labor wins because it is in an old settled country where conditions are entirely different; and that America, being a new country, cannot hope to make any such showing. Australia is as new as America, yet the Labor party wins. In America, Labor does not win because it, except the Socialist wing of it, has never had the good sense and the gumption to go into politics and try to win.

FOOLING THE PEOPLE.

Who said: "You can fool some of the people all of the time, and all of the people some of the time, but you can't fool all of the people all of the time?" The famous quotation is sometimes attributed to P. T. Barnum, the noted showman and circus proprietor, but more often to Abraham Lincoln, who, it is said, quoted it in a speech delivered at Clifton, Ill., Sept. 8, 1858. No positive evidence has ever been adduced to establish the authorship, which long has been a fertile subject of controversy.—The Pathfinder.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

Voters of Chicago will be privileged to cast their ballots on the Austin Kinzie Boulevard proposition at the November elections. While the estimated cost is enormous, some \$20,000,000 having been approximated, there are many good reasons to believe that the widening and elevating of this thoroughfare would benefit the people of Chicago. There would be increased employment. Improvement of property along this elevation. Better transportation facilities for the motorists. A most important view can also be expressed in that highways of this type would decrease automobile killings. The fears of Chicago's tax payers are before us too. Many believe that taxes would soar tremendously. No doubt, taxes would be raised somewhat. However Chicago sorely needs a highway of this type. What we would urge with all our earnestness would be to ask Chicagoans to elect officials who would be more considerate with the corporate funds. We feel positive that Chicago could boast of more than one such superhighway if its administrators would be honest, without any added taxes. From past experiences the people naturally hesitate in filling another pot of gold for the grafting politicians.

Billions of dollars have been lost in the past week on the various stock exchanges, curbs, and trading boards, from one end of the continent to the other. The average onlooker will tell you that all this was done to take from the little fellows what little they actually had. And it looks very much like that to us. For as soon as the big bankers stepped in the onslaught stopped. You will note, that they didn't step in until the little fellows had shed their tears. It generally goes that way. After small earnings have been invested with the hope of making some easy money, a big majority on margin, at the far advanced prices, a chaos is precipitated necessitating more coverage. The poor fellows not having it can only gasp for air as they see their stock crash below their margin, thereby losing their entire investment. And the same old orgy begins all over again to boost the prices. When they get up high again and the people obtain some of their courage back the same old story is repeated.

This should teach our people to save their money and invest in securities with little risk. First mortgages, bonds, and best of all for us workers are building loans. In our district the Yugoslav Building and Loan Association is prospering every year. Nothing like the building loans.

H. Gregory Prusheck lectured following the meeting of the Socialist Club No. 1 J. S. F. last Friday. "Art and Artists in Slovenia" was the subject. He spoke over an hour and the listeners rejoiced to hear that we have many talented men and others in the making in Slovenia. A good attendance was on hand. Prusheck is highly respected by our people as well as many others to whom he is known. He hopes to be able to exhibit the better works of the various European Slovene artists in Chicago at some future date. It would be a novice for Chicago's Slovenes and others and we await with interest his possibilities.

If you will notice, Proletarec is securing more and more ads. A greater number of dealers, corporations and lodges have taken out advertising space since the present form has been used than before. However there are numerous other people who might consent to advertise in Proletarec if they were properly approached. Advertisements are the sustaining power of our big newspapers. We must concede that they know how to do it. We too could do a whole lot more if given a wider circulation and more ads. Help us out.

On Sunday Nov. 10, 1929 Frank Zaitz and Yours Truly will be guests of Clubs No. 114 and No. 115 J. S. F. of Detroit at a joint program to be held for the purpose of arousing more activity among our members and sympathizers there. We hope for a good attendance so that the message of the present new era of Socialism can be spread to a wider field. Socialist and Labor parties of other countries are very much in the limelight and it is high time that we do something to fall in line.

Chicago's Pioneer members are making a trip to St. Louis, Mo. Sat. Nov. 2nd returning Sunday night. The purpose of the trip is the first anniversary celebration of the En-

glish speaking lodge The Spirit of St. Louis on Nov. 3rd.

There is a special \$5 round trip rate on the Chicago and Alton R. R. for the two days and we would like to have as many of our friends along as possible. Train leaves at 11:30 P. M. Saturday from the Union Station. A special Pioneer car will be attached to the train. We invite our friends to go.

A good number of people were present last Sunday afternoon to see Mr. Peter Bernik, Mr. Andrew Misko, and the misses Alice Artach and Anna Hribar with Mrs. F. Vider produce a drama typical of past European life. Mrs. Vider surprised us tremendously with her executed feelings. Mr. Misko and Mr. Bernik made their tough job easy and Anna and Alice with Tony Andrea made the play a complete success. Already word has been received that they are to repeat it in Milwaukee and if we are to judge from the impressions of the people we must say that our folks did very well. The entire play is a pathetic one. Even men having a strong sense of power to refrain from weeping were seen with kerchiefs drying their tears. And the play is meant to produce that effect.

ACROSS THE LINE

In Ontario the royal commission has suggested that the government take over radio broadcasting. Stern business men were responsible for the recommendations. The public has apparently accepted the idea as a matter of course. Public ownership of public utilities is common in Canada and causes no fear. The people profit by it and those of the capitalist strata seem to agree such should be so.

It seems queer that an imaginary line dividing two nations of such marked similarity in culture and ideals should mark such a sharp contrast in matters relating to public services. We speak the same language, have the same standards of living commune with each other as if there were no boundary line, but in Canada the welfare of the public is paramount while in the United States only so-called insurgents have the fortitude to ask for public control of public matters.

There is steady progress, however, towards a fairer adjustment in this country.—Manitowoc Times.

THE COAL AND IRON POLICE

The terroristic reign of the coal and iron police employed by the coal and iron mine operators of Pennsylvania continues unchecked, according to an article, Coal and Iron Justice, by Frank Butler and Robert Taylor in the current issue of The Nation.

With the recent acquittal of Walter J. Lyster, Harold P. Watts and Frank Slapikis, former employees of the Pittsburgh Coal Co., of the murder of John Barkoski, miner, last Feb. 9, hope for immediate relief from oppression of the coal and iron police in the mining towns of Pennsylvania has vanished, the writers point out.

The verdict was a great shock to the public and court alike. Prosecutor Roy T. Clunk stated that it "is the most shocking miscarriage of justice in the history of this or any other country. I am glad the verdict is not on my conscience." When two days after the verdict, District Attorney Samuel H. Gardner moved to discharge the jury from further service "as incompetent and without moral stamina" Judge Gray replied: "Your suggestion is altogether proper. I was never more surprised in my life. It seems to me that nothing less than second-degree verdicts should have been returned against Lyster and Watts, although the evidence may have justified such a verdict for Slapikis. I quite agree with you that the jurors were not competent and were without moral stamina."

The article, dealing with the trial, also gives an historical resume of the legislation introduced in Pennsylvania in an effort to stem the activities of the so called Industrial Police.

When the fight to abolish the coal police started last February, Mr. Butler and Mr. Taylor explain, Gov. Fisher admitted the need of reform and pointed to the fact that he had revoked thousands of commissions during his term. Representative Michael A. Musmanno, defender of Sacco and Vanzetti, first proposed a bill to do away with the system entirely and then consented to introduce a bill by the governor which proposed no drastic changes. A similar bill was introduced in the senate by W. D. Mansfield.

Neither measure, however, satisfied the people who sought to wipe out the chief evil of the system—the right of the coal and iron officers to roam at large and enjoy the powers of a policeman of a first class city. Musmanno succeeded in having his bill amended so as to grant some

of the changes demanded. The Mansfield bill remained as it was. It gave the mine guards powers of inestimable value to coal companies in time of strike: the power to place prisoners in their own or any jail without a commitment by a magistrate; the right to be a coal and iron policeman and a peace officer of the commonwealth at the same time. The only changes proposed were that three citizens of the state—officials of the coal companies not excluded—should indorse each candidate for a commission, and a change in name from coal and iron police to industrial police.

The Musmanno measure restricted the activities of the police to the property of the coal company except when guarding pay rolls; required that all prisoners be committed before magistrates; prohibited the coal policemen from holding other governmental jobs; and limited the applicants to citizens of the United States indorsed by three reputable citizens, only one of whom could be an employe of the hiring coal company.

With the Musmanno bill amended, the public relaxed its other industrial interests then began to put in their silent but vigilance. The coal operators and effective work to preserve the status quo. The session of the assembly was nearing its end when the correspondents of the Pittsburgh newspapers at the capital discovered that the Musmanno bill was being allowed to die in committee and that only superhuman efforts could save it.

A superhuman effort was made. The public, in press and pulpit, voiced the demand of an outraged community that the Musmanno bill be made a law. The members of the senate judiciary grew panicky and hastily reported the bill out. Simultaneously, on orders of the political overlords, the Mansfield bill was revived in the house committee. Both measures were passed and the whole matter laid squarely at the governor's door. He signed the Mansfield bill and hurriedly left the capital on a fishing trip.

Strange

"Where did the car hit him?" asked the coroner.

"At the junction of the dorsal and cervical vertebrae," replied the medical witness.

The burly foreman rose from his seat.

"Man and boy, I've lived in these parts for 50 years," he protested, ponderously, "an' I never heard of the place."

STRAINING AT GNAT AND SWALLOWING CAMEL!

A Catholic Indictment of Capitalism

By James Oneal

Occasionally we come across an interesting item from an unusual source. We Socialists used to be the target for some rather vicious attacks by Catholic politicians but they have not been conspicuous in recent years. Considering this history it is with pleasure that I pass on to readers a few excerpts from an article in America, a weekly Catholic review published in New York.

Under the caption of Chains and Slavery, the author makes a vigorous attack on capitalism in terms a Socialist might use. He writes: "The employer does not legally own—as he might own a house or a horse—the wage slave. When dissatisfied with his position, the wage slave is usually, but not always, in possession of the physical liberty to pick up his small traps and move on." He will not be pursued by bloodhounds. His pursuers will be destitution, starvation and disease."

This is strong language and so is the following: "The modern slavery can prevent the wage earner from marrying. It is responsible for the thousands of men and women who remain unmarried, not of their free choice, but because the wages of one will not support two, much less three."

Having peered into the labor pit the author turns to the upper range of society and the following passage would also receive Socialist approval: "The concentration of wealth in the hands of a few is perhaps the most outstanding economic fact in this country today. It is true that within the last few years an effort has been made by many corporations to distribute stocks and securities among a large number of holders. But it is also true that the ultimate control of this wealth still remains with the few, since the major part of the investment remains in their hands. One man, or two or three likeminded men, with 51 per cent of distributed wealth can control the others without difficulty. Usually they can do this, even without a majority holding. Furthermore, it is often the case that this widely-distributed stock is, simply, an investment which carries with it no voting power in the affairs of the corporation."

The conclusion reached by the author is also interesting. Our difficulties are due to two things, he writes: "The first is the control of wealth by a few members of the community. The next is the power of this combined wealth to fix the price of labor and of the necessities of life. The result is slavery."

To use the language of the street, "that is going some". The article carries much of the Socialist indictment of the existing order of capitalism and it is worth passing on to workers of the Catholic faith. It appears in the issue of America of Sept. 7.

Incidentally, it may be remarked that of the 25 Catholic members of the British parliament no less than 17 are members of the Labor party. The Labor party has a Socialist objective and with it are affiliated Socialist organizations like the Independent Labor party and the Fabian society.

In this country Catholic workers have been too often influenced by capitalist politicians of their faith from affiliating with the Socialist party. That these politicians have a political stake in maintaining this attitude is certain, but workers of all faiths should understand that they have common interests and that one party alone can represent them.

BRITISH YOUTH IN POLITICS

Youth, organ of the British Youth council, in a recent issue comments on the interesting activity of the young people in British politics. They list Jennie Lee, Labor M. P., 25 years old; J. F. Owen, Liberal M. P., 24 years old; Viscount Elmley, Liberal, 26 years old; Miss Megan Lloyd George, 27 years old; Malcolm MacDonald, 28 years old, and Oliver Baldwin, 30 years old; Miss Lloyd George and Mr. MacDonald following the political faiths of their parents and Mr. Baldwin deserting his father's party for the ranks of Labor. An analysis made by this publication from a very careful estimate of the voting strength of the young people, and checked so far as possible by various statistical methods, shows the following probable percentage of the vote cast by the 5,000,000 young voters of Britain: Conservatives, 12 per cent; Liberals, 31 per cent; Labor, 54 per cent; Independents, etc., 3 per cent.—The World Tomorrow.

HIDING THE FACT

Careful readers of the newspapers will notice how the fact that Ramsay MacDonald is a Socialist has been carefully played down. Not only in Reading, but all through this capitalist nation, the spectacle of a Socialist as the head of the world's greatest empire is an eyesore to the big boys who control political and industrial policies and fear the growing political power of the working class.

The "talkies", on the other hand, are necessarily more informing. They could not picture the reception to the British premier without including the long lines of comrades who joined in the greeting. The banners, the shouts, and the comradely response of MacDonald, the Socialist, were all duly recorded upon the screen for the information of millions in every town, village and hamlet.

If MacDonald's visit accomplished nothing else, it will be valuable in breaking down prejudices and arousing a desire in the minds of millions for more knowledge about Socialism. That this man, MacDonald the Socialist, has been received on terms of absolute equality by the president of the United States, has been a bitter pill for the profiteers and imperialists who dread the day when MacDonald's party will end the robbery of the toiling masses for the benefit of profiteers and imperialists.

Concealing as best they can the fact that Britain's highest official is a Socialist, just the same as Norman Thomas, Jim Maurer and the ordinary soap-boxer who challenges capitalism's sway, is the only salve with which the ruling class can soothe its wounded feelings. Knowing that the future belongs to the working class, the Socialists of America can afford to smile at the cold comfort which the sneaky policy of the kept press affords to the capitalists of these United States.—Reading Labor Advocate.